

Tvåspråkig undervisning

En studie av en potentiell svensk-finsk skola i Finland

Konsta Nupponen
Magisteravhandling
Nordiska språk
Humanistiska fakulteten
Helsingfors universitet
Handledare: Hanna Lehti-Eklund
Maj 2021

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien maisteriohjelma	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Pohjoismaiset kielet, ruotsi toisena kotimaisena kielenä			
Tekijä – Författare – Author Konsta Nupponen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Tvåspråkig undervisning – En studie av en potentiell svensk-finsk skola i Finland			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisterintutkielma		Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2021	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 68
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkielmani tarkoituksena on kartoittaa tulevaisuudennäkymiä kaksikieliselle koululaitokselle, jossa opetuskielinä toimisivat sekä ruotsi että suomi. Kirjoittaessani tutkielmaani Suomessa on ollut voimassa sellainen lainsäädäntö, jonka puitteissa molemmilla maamme kansalliskielillä opetusta antavien koulujen olemassaolo on mahdollisuus. Suomessa on kuitenkin olemassa ruotsin- ja suomenkielisiä kouluja, joissa on havaittavissa aidolle kaksikieliselle koululle ominaisia piirteitä. Näitä piirteitä ovat muun muassa joidenkin oppiaineiden järjestäminen kaksikielisesti koulun yksikielisestä statuksesta huolimatta ja eri kieliryhmiin kuuluvien oppilaiden kohtaamiset koulupäivän aikana.</p> <p>Aineistona tutkielmassani olen käyttänyt kolmen eri peruskoulun opettajien anonymojä kyselylomakevastauksia ja kolmen eri kunnan sivistystoimen edustajan haastatteluja. Kyseiset peruskoulut ovat Hindhår skola Porvoossa, Edsevö skola Pedersören kunnassa ja Svenska skolan i Hyvinge Hyvinkäällä. Nämä kolme koulua muistuttavat joidenkin ominaisuuksien takia aitoa kaksikielistä koulua. Sivistystoimea tutkielmassani edustavat Porvoon sivistysjohtaja Sari Gustafsson, Pedersören kunnan koulutoimenjohtaja Mika Järvinen ja Hyvinkään sivistystoimenjohtaja Pentti Halonen.</p> <p>Tutkielmassani käyn läpi, millaisia mielipiteiden yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia edellä mainittujen koulujen opettajilla ja kuntien sivistystoimen edustajilla on ruotsiksi ja suomeksi opetusta antavien kaksikielisten koulujen perustamisesta. Lisäksi olen selvittänyt, miten haastattelemani henkilöt suhtautuvat tutkielmassani kuvailemiini olemassa oleviin koulumalleihin ja näiden mallien tulevaisuuteen.</p> <p>Saamieni tutkimustulosten mukaan positiivisimmin kaksikieliseen opetukseen suhtautuvat Hindhår skolanin ja Edsevö skolanin opettajat sekä Porvoon sivistysjohtaja ja Pedersören kunnan koulutoimenjohtaja. Näiden kahden koulun opettajien myönteinen asennoituminen voi johtua muun muassa siitä, että molemmat koulut sijaitsevat samassa kiinteistössä suomenkielisen koulun kanssa, minkä takia kieliryhmien väliset kohtaamiset ovat luonnollinen osa koulujen arkea. Ruotsinkielisen Svenska skolan i Hyvinge -koulun opettajat ja kunnan sivistystoimenjohtaja suhtautuvat puolestaan kaksikieliseen kouluun pessimistisemmin, mihin voidaan katsoa vaikuttavan suomen kielen ylivoimainen asema Hyvinkäällä ja koulun vahva yksikielinen normi.</p> <p>Lopuksi voidaan todeta, että opettajien ja sivistystoimen edustajien suhtautumisissa kaksikieliseen kouluun on niin yhtäläisyyksiä kuin eroavaisuuksia, jotka liittyvät kouluissa käytössä oleviin käytänteisiin ja kuntien enemmän tai vähemmän kaksikieliseen statukseen. Analyysini perusteella voidaan myös todeta, että nykyisiin koulumalleihin ja kaksikieliseen kouluun siirtymiseen liittyy etenkin kustannuksiin, hallintoon ja alueiden kielelliseen statukseen liittyviä kysymyksiä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords kaksikielisyys, koulut, koulutuspolitiikka, kaksikielinen koulu, ruotsin kieli			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited E-thesis			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Jag vill tacka lärarna i Hindhår skola, Edsevö skola och Svenska skolan i Hyvinge för samarbetet under skrivprocessen. Ett stort tack också till bildningsdirektör Sari Gustafsson, skoldirektör Mika Järvinen och bildningschef Pentti Halonen för deras deltagande i undersökningen.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och forskningsfrågor	3
1.2	Disposition.....	4
2	Teori och bakgrund	5
2.1	Vad är tvåspråkig undervisning?.....	5
2.2	Språkbad	6
2.3	CLIL – content and language integrated learning	9
2.4	Olika slags tvåspråkiga skolor och deras förhållande till elevens modersmål	10
2.5	CALP och BICS – akademiskt respektive vardagligt språkbruk ..	12
2.6	Tvåspråkig undervisning och dess praxis i några länder	13
2.6.1	USA.....	14
2.6.1.1	Minoritetsspråkstalande elever	14
2.6.1.2	Majoritetsspråkstalande elever	16
2.6.2	Belgien – ett flerspråkigt land utan två- eller flerspråkiga skolor	17
2.6.3	Tyskland och delstaterna Berlin och Brandenburg	19
2.6.3.1	Ämnesintegrerad undervisning på sorbiska.....	19
2.6.3.2	Ämnesintegrerad undervisning på turkiska.....	20
2.6.3.3	Europaskolorna i Berlin och Brandenburg	21
2.7	Potentiella modeller för en tvåspråkig skola i Finland	22
3	Material.....	23
3.1	Skolorna.....	23
3.2	Enkäten och intervjumaterialet.....	24
4	Metod.....	26
4.1	Enkätmetoden	26

4.2	Intervjumetoden.....	27
4.3	Etik och metodkritik.....	28
5	Analysen av enkät- och intervjusvaren och resultaten.....	30
5.1	Enkätsvaren	30
5.1.1	Språkbruket hos eleverna och lärarna när de umgås med en person med ett annat förstaspråk i skolan	30
5.1.2	Lärarnas inställningar till framtiden för de nuvarande skolarrangemangen.....	36
5.1.3	Vill lärarna övergå till en tvåspråkig skola?	39
5.2	Intervjuerna	44
5.2.1	Inställningen till skolan i den egna kommunen.....	44
5.2.2	Tänkar om en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola	45
5.2.3	Fördelar och nackdelar med en tvåspråkig skola	46
6	Diskussion.....	48
	Källförteckning	53
	Bilagor.....	58

1 Inledning

Denna magisteravhandling handlar om en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola där både svenska och finska skulle fungera som utbildningsspråk. I Finland finns det enspråkigt svensk- och finskspråkiga skolor som på något sätt liknar en eventuell tvåspråkig skola. Till exempel har dessa skolor några tvåspråkiga lektioner eller eleverna från båda språkgrupperna umgås med varandra i vissa situationer. I studien försöker jag kartlägga hurdana inställningar lärare i sådana enspråkiga skolor och anställda inom den kommunala bildningssektorn har kring tvåspråkiga skolor och de enspråkiga skolor som har något gemensamt med en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola.

I många länder som har fler än ett officiellt språk eller ett relativt stort minoritetsspråk finns det ett skolsystem som fungerar två- eller flerspråkigt. Med en tvåspråkig skola avses en skola där två olika språk används som undervisningsspråk (Sundman 2013a). I början av 2010-talet pågick en stor samhällelig debatt om en potentiell svensk-finsk skola ska bli verklighet i Finland. Till exempel i en gallup av Helsingin Sanomat (Härkönen 2011) var 67 % av samtliga informanter (dvs. 528 personer) redo att placera sitt barn i en skola med tvåspråkig undervisning, vilket betyder att det finns intresse för ett tvåspråkigt svensk-finskt skolsystem i Finland. Överhuvudtaget finns det ett ökat intresse för svenska språket i enspråkigt finskspråkiga familjer och familjer där föräldrarna talar olika språk (Tandefelt 2003, 52).

Enligt 10 § i lagen om grundläggande utbildning (L 628/1998, ändrad L 1288/1999) som varit i bruk i landet under skrivprocessen ska undervisningsspråket vara antingen finska eller svenska i en finländsk skola bortsett från några undantag som beskrivs nedan. Således kan det konstateras att införandet av en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola i Finland starkt är beroende av lagen och dess förhållande till undervisningsspråken.

Nuförtiden finns det två slags finländska undervisningsinstitutioner som kan anses fungera tvåspråkigt. Språkbad är ett undervisningsprogram som har olika former och är i bruk i många länder (Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi & Skinnari 2018, 15).

Programmet är avsett för barn som hör till den språkliga majoriteten med syftet att barnet uppnår en utmärkt kunskapsnivå i minoritetsspråket samtidigt när hen bibehåller sitt modersmål oförändrat samt dess identitet. Den andra modellen är *prestigious bilingual education* (García 2009 genom Sundman 2013b, 54) som hänvisar till skolor där undervisningen för den språkliga majoriteten delvis sker på barnets modersmål och delvis på något främmande språk. Det främmande språket har globalt sett en hög status i världen eller i någon större del av den, sådana språk är till exempel engelska, tyska och ryska. I Finland har vi i nuläget några skolor som tillämpar idén om *prestigious bilingual education* i praktiken som Tyska skolan i Helsingfors (*Deutsche Schule Helsinki*) och Finsk-ryska skolan.

Ett tvåspråkigt svensk-finskt grundskolesystem i sin egentliga mening finns inte i Finland. I debatten kring en potentiell tvåspråkig skola kan observeras både ovilja mot att förverkliga ett sådant och ambitiösa tankar kring att skapa en finländsk skola med undervisning på båda nationalspråken.

De som motsätter sig idén om en finländsk tvåspråkig skola motiverar ofta sin inställning genom att påpeka att många svenskspråkiga skolor i Finland läggs ned om en svensk-finsk skola tas i bruk (Sundman 2013b, 64) och att tvåspråkig undervisning på svenska och finska blir ett hot mot svenskans fortlevnad i Finland (Sundman 2013a, 27). Martin Gripenberg (2001, 15) har konstaterat att tvåspråkiga elever spelar en viktig roll som gäller de svenskspråkiga skolornas verksamhet i Finland: ”I den urbana huvudstadsregionen har den svenskspråkiga skolan en i hög grad tvåspråkig elevstruktur. De tvåspråkiga eleverna utgör en stor del av skolornas elevunderlag. Utan dem skulle elevantalet minska så drastiskt att endast några enstaka skolor skulle bli kvar.”

Traditionellt har de svenskspråkiga varit oroliga för att kunskaperna i svenska som modersmål och den finlandssvenska identiteten försvagas i en tvåspråkig skola (t.ex. Huss 2013). Det vetenskapliga faktumet är dock att undervisning på främmande språk inte negativt påverkar barnets läsförmåga eller inlärningsresultat i övriga skolämnen (Nikula & Järvinen 2013, 143). I stället finns det vetenskaplig forskning om att tvåspråkig undervisning har en positiv inverkan på barnets kognitiva förmåga (Diaz & Klingler 1991, 167; Sundman 2013a, 22). En motivering mot en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola har också varit svårigheten att hitta tvåspråkigt

läromaterial som skulle gå att använda inom den finländska läroplanens ramar (Nikula & Järvinen 2013).

Som nämnts ovan förbättrar tvåspråkig undervisning utvecklingen av den kognitiva förmågan hos ett barn: "During the past twenty years research has shown, with some degree of consistency, that learning a second language in childhood, either by simultaneous acquisition or in the context of bilingual education, is associated with positive cognitive gains." (Diaz & Klingler 1991, 167). Därför har det observerats att tvåspråkig undervisning också har en positiv inverkan på inläringen av övriga skolämnen vid sidan av främmande språk (Bergroth & Björklund 2013, 110; Merisuo-Storm 2013, 187–189). En annan observation kring undervisning på två olika språk är att det blir lättare för barn att tillgodogöra sig nya språk (Sundman 2013b, 61).

Följaktligen kan konstateras att en potentiell finländsk svensk-finsk skola skulle förbättra ungdomarnas möjligheter att fungera i en globaliserad värld. Goda kunskaper i olika språk och kulturer är ett mycket stort plus till exempel på arbetsmarknaderna. Med tanke på det nordiska samarbetet skulle det vara eftersträvänsvärt att ännu flera finländare skulle ha sådana kunskaper i svenska att de kunde kommunicera med andra nordbor på ett skandinaviskt språk utan att använda engelska. Det ovannämnda skulle också öka den nordiska samhörighetskänslan hos finländare med våra nordiska grannländer och närområden, vilket kunde möjliggöra ett ännu tätare nordiskt samarbete.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Studiens syfte är att belysa framtiden för en potentiell finländsk tvåspråkig skola med svenska och finska som undervisningsspråk, och hurdana tankar utbildningspersonal och -beslutsfattare har kring tvåspråkig undervisning i några kommuner där tvåspråkigheten åtminstone i viss mån är ett närvarande fenomen inom skolsektorn.

Utgående från det ovannämnda ställer jag upp följande forskningsfrågor:

- Hur förhåller sig finländsk utbildningspersonal och -beslutsfattare som behandlar frågor kring tvåspråkigheten till övergången till ett rent tvåspråkigt skolsystem?

- Hur skiljer sig förhållningssätten till tvåspråkig undervisning från varandra i de kommuner där det finns en skola eller flera skolor (t.ex. samlokaliseringar, Hyvinge modell) som i viss mån liknar en tvåspråkig skola?
- Hur förhåller sig informanterna till att fortsätta med de modeller som redan är i bruk i de skolor jag valt för undersökningen?

1.2 Disposition

I kapitel 2 presenterar jag de centrala begreppen och den tidigare forskningen om tvåspråkiga skolor samt redogör för avhandlingens bakgrund. I kapitel 3 berättar jag om avhandlingens material och presenterar skolorna som är med i denna undersökning. Kapitel 4 ger en överblick av studiens metoder, etik och metodkritik. Kapitel 5 behandlar själva analysen av enkätundersökningen och intervjuerna. I kapitel 6 sammanfattar och diskuterar jag resultaten samt ger förslag för vidare forskning.

2 Teori och bakgrund

Detta kapitel ger en överblick av olika modeller för tvåspråkiga skolor i världen och de viktigaste begreppen som är centrala inom språkdidaktiken gällande tvåspråkig undervisning. Kapitlet presenterar också några av de existerande finländska skol- och undervisningsmodellerna där tvåspråkigheten är ett närvarande fenomen i skolvärlden. Skolorna som behandlas i avhandlingen har ändå inte en status som skola som kunde anses vara tvåspråkig. Samtliga modeller skiljer sig från varandra enligt undervisningsmål och tonvikten mellan första- och andraspråket i undervisningen. I det följande avsnittet redogör jag för vad tvåspråkig undervisning egentligen är och hur detta begrepp ska definieras.

2.1 Vad är tvåspråkig undervisning?

Det är varken enkelt eller entydigt att definiera vad som anses vara tvåspråkig undervisning. I rapporten *Spotlight: Tvåspråkig undervisning* (2020) av Hundred.org (en icke-vinstdrivande organisation som specialiserat sig på det amerikanska K12/”from kindergarten to 12th grade” -utbildningssystemet) är den grundläggande definitionen av tvåspråkig undervisning att det används två språk i (ämnes)undervisningen. Forskarna Gärkman, Aladin och Petrie som är skribenterna till rapporten konstaterar också att denna ovannämnda definition inte tillräckligt väl omfattar alla varierande metoder och mål inom tvåspråkig undervisning. Ur en samhällelig synvinkel har språk också olika status med tanke på deras ställning i ett samfund, till exempel kan ett språk ha en status som minoritetsspråk, majoritetsspråk, officiellt språk eller nationalspråk (Gärkman, Aladin & Petrie 2020, 12).

Som konstaterats i rapporten innehåller tvåspråkig undervisning relativt många pedagogiska arbetssätt, undervisningsmodeller och -program av vilka jag går igenom de mest centrala i detta kapitel. Olika modeller och program skiljer sig från varandra mycket när de granskas med hänsyn till vad som är målet för språkinläringen ur en tvåspråkig synvinkel, och hurdana roller modersmålet och andraspråket spelar i undervisningen. I rapporten skrivs att tvåspråkig undervisning handlar om så mycket mer än att bara att lära sig språk: ”Tvåspråkig undervisning skapar en inkluderande miljö där mer än ett språk används för lärande – det handlar om att lära sig hur

världen ser ut på mer än ett språk!” (Gärkman, Aladin & Petrie 2020, 13). Jag anser att detta citat beskriver tvåspråkig undervisning tämligen väl eftersom undervisningen av detta slag ska främja elevens kulturella medvetenhet och hans förmåga att umgås med människor av olika ursprung.

Rapporten påminner om att huvudfokuset inte ligger på grammatik eller språkstruktur, utan att tvåspråkig undervisning också ska öka andra kunskaper hos eleven. Eftersom undervisningen sker ämnesintegrerat på ett språk som inte är elevens modersmål i tvåspråkig undervisning, är språket inte målet för undervisningen. Detta slags ämnesintegrerad undervisning kan inte ersätta själva lärandet av olika språk (Lasagabaster & Sierra 2009, Dalton-Puffer 2011). Genom tvåspråkig undervisning antas eleven kunna adoptera nya kunskaper att skaffa information som hen inte kunde ha tillgång till på sitt modersmål, att förstärka sitt självförtroende till följd av de utvidgade språkkunskaperna samt att identifiera sig med andra samhällen och kulturer (Gärkman, Aladin & Petrie 2020, 15).

Följaktligen kan det konstateras att det inte går enkelt att definiera tvåspråkig undervisning. Det finns också många olika åsikter om vilken metod eller vilket program för tvåspråkig undervisning som bäst fungerar i olika sammanhang där flera undervisningsspråk används i klassrumsdiskursen. Det värt att erkänna att det är mycket värdefullt i dagens globala värld med utbildningsprogram och -metoder som strävar efter att skapa funktionellt goda språkkunskaper i ett främmande språk. Dessa program och metoder förmedlar samtidigt kunskap om olika ämnesinnehåll genom den konkreta undervisningen.

2.2 Språkbad

Språkbad eller *immersion* är en undervisningsform vars mål är att majoritetsspråkstalande enspråkiga barn uppnår en funktionell två- eller flerspråkighet. I Finland är språkbad ett av de få undervisningssystemen som tillämpar tvåspråkig undervisning i praktiken. Modellen är i bruk i landet sedan 1987 och den härstammar från Kanada där en het debatt om tvåspråkighet och relationen mellan de officiella språken engelska och franska var på gång under 1960-talet. I Finland sker språkbadsundervisningen på finska och svenska, medan undervisningen

som ges på ett av nationalspråken och ett annat språk kallas för undervisning på främmande språk (Nikula & Järvinen 2013).

Den nuvarande lagen som gäller grundskolan i Finland möjliggör inte undervisning på båda nationalspråken utan språket som används i undervisningen ska antingen vara finska eller svenska. Språkbad utgör ett undantag som jag belyser nedan. Enligt lagen om den grundläggande utbildningen kan undervisningen ges mestadels eller helt också på ett annat språk (finska, svenska, samiska, romani eller teckenspråk) än på skolans undervisningsspråk i en enskild undervisningsgrupp eller skola (L 628/1998, ändrad L 1288/1999). Språkbadsundervisningen anses fungera enligt principerna i denna lag, vilket innebär att det är möjligt att arrangera undervisning enligt språkbadets villkor (Miettinen, Kangasvieri & Saarinen 2013, 81).

Språkbad har olika benämningar som varierar enligt bland annat åldern då språkbadet påbörjas (tidigt, sent), programmets intensitet (fullständigt, delvist) och språkbadsspråkets status (landets officiella språk, minoritetsspråk, främmande språk) (Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi & Skinnari 2018, 15). En av praxisen inom språkbad är sent språkbad som påbörjas när eleven är i de högre årskurserna och föregås av flerårig daglig undervisning i språkbadsspråket (Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi & Skinnari 2018, 15).

Enligt Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi och Skinnari (2018) är tidigt språkbad globalt sett den vanligaste formen med tanke på åldern. Dessa skribenter konstaterar i sin studie att ”all verksamhet och undervisning sker på språkbadsspråket under de första åren och sedan sjunker andelen gradvis till 50 procent.” (2018, 15).

Det finns olika principer som tillämpas i de småbarnspedagogiska skolor där språkbad är i bruk. Att läraren ska ha en enspråkig roll är en av programmets grundstenar i både småbarnspedagogiken och grundskoleundervisningen. De lärare som undervisar på elevernas modersmål ska endast hålla diskussionen på detta språk, medan de lärare som ger undervisning på språkbadsspråket (svenska) ska fungera som språkliga modeller för eleverna (Bergroth & Björklund 2013). Det ovannämnda skapar en koherent regelmässig modell för eleven, vilket stöder hens kommunikation och kunskap att hålla fast vid det språk som används i undervisningssituationen. Språkbad maximerar elevens möjligheter att höra och använda språkbadsspråket i

praktiken. Därför undviker läraren användningen av kodväxling som är rätt vanligt för tvåspråkig diskurs.

Den andra huvudprincipen med språkbad är att undervisningsspråket och inläringen av ämnesinnehåll integreras. Ämnen undervisas på både språkbadsspråket och modersmålet, men språken används inte samtidigt i undervisningen (Bergroth & Björklund 2013). I undervisningen av främmande språk är målet också att dessa principer tillämpas, till exempel ska undervisningen på engelsklektionerna ges på engelska. Språkbad strävar överhuvudtaget efter att det språk som elever lär sig skulle användas som undervisningsmedel i allt lärande sedan småbarnsfostran (Lambert & Tucker 1972 genom Bergroth & Björklund 2013). Det är centralt att eleverna inte upplever undervisningssituationen som språkundervisning där själva språket fungerar som mål för inläringen. Det som konstaterats ovan betyder att språkbadsspråket används som språk också i ämnesundervisningen där inläringen av ämnesinnehåll står i fokus.

Det finns många positiva forskningsresultat som visar nyttan av språkbadsundervisningen i elevens framgång under vidarestudierna. Som konstaterats i kapitel 1 har tvåspråkig undervisning en positiv inverkan på inläringen av övriga skolämnen vid sidan av språk. Björklund och Mård-Miettinen granskar i sin rapport (2011) språkbadselevs resultat i läsförståelsen i modersmålet (finska) mellan 2003 och 2009. Eleverna som är med i undersökningen har gått språkbadsskolan i Vasa. Rapporten visar att 37 % av samtliga elever som går i tredje klass fick ett bättre resultat i läsförståelse än genomsnittet. Enligt rapporten är den nationella normen i testet 23 % som presterar sig bättre i läsförståelse i jämförelse med de jämnåriga eleverna (Björklund & Mård-Miettinen 2011, 20).

Enligt den tidigare forskningen försämrar språkbad inte individens kunskaper i hens modersmål utan förbättrar dem (Bergroth 2008 genom Bergroth & Björklund 2013). Också resultaten i studentexamensprovet i matematik var bättre än i medeltal, andelen vitsorden L, E och M var 16 % högre än normalt. Således är det klart att en potentiell svensk-finsk grundskola kunde förbättra inläringen av övriga skolämnen vid sidan av språkämnen enligt de resultat som framgått i olika undersökningar om språkbad. Språkbad är dock bara en modell för tvåspråkig undervisning, och i följande avsnitt belyser jag olika modeller för tvåspråkiga skolor globalt.

2.3 CLIL – content and language integrated learning

I det här avsnittet belyser jag termen *CLIL – content and language integrated learning*, dvs. ämnesintegrerad undervisning, som är ett av de mest centrala begreppen inom tvåspråkig undervisning. Praktiskt taget handlar CLIL om hur läraren förknippar den konkreta ämnesundervisningen med undervisningsspråket som inte är elevernas förstaspråk (Lasagabaster & Sierra 2009, Dalton-Puffer 2011, Nikula & Järvinen 2013). I denna undervisningsmodell är undervisningsspråket oftast engelska, och läraren som ger CLIL-undervisning har något annat språk som modersmål. CLIL-undervisningen påbörjas efter att eleven redan utvecklat sin läs- och skrivförmåga (Nikula & Järvinen 2013, 145), vilket är en av de största skillnaderna jämfört med språkbad där utvecklingen av modersmålet och andraspråket sker samtidigt.

Oftast anses ämnesintegrerad undervisning vara en klassrumsprocess där undervisningen ges på ett främmande språk, vilket innebär att undervisningsspråket inte finns i allmänt bruk i det omgivande samhället. Således kan den svenskspråkiga klassrumsdiskursen mellan läraren och eleven i Finland inte kallas för undervisning på ett främmande språk eftersom svenskan är Finlands nationalspråk. Enligt verket *White Paper on Education and Training – Teaching and Learning: Towards the Learning Society* (Europeiska kommissionen 1995) borde var och en av Europeiska unionens medborgare kunna minst två främmande språk vid sidan av modersmålet. Ämnesintegrerad undervisning erbjuder effektiva medel för att förverkliga detta mål om EU-medborgarnas språkkunskaper. CLIL som undervisningsmetod betyder också att dialogen på ett främmande språk ökar i klassrummet: användningen av målspråket styrs inte av läromedel på samma sätt som under de lektioner där språket i sig är som objekt för undervisningen (Nikula 2003, Pitkänen-Huhta 2003 genom Nikula & Järvinen 2013, 150). Mängden CLIL-undervisning är normalt mindre än 50 % av all undervisning i de europeiska skolor som erbjuder lärande av detta slag (Nikula & Järvinen 2013, 145).

Internationell forskning har visat att förmågan att producera spontant tal bra utvecklas i undervisningen på främmande språk (Dalton-Puffer 2011). Det har också observerats att undervisningen av detta slag har en tendens att förbättra elevens kunskaper att adoptera alternativa sätt att uttrycka sig själv och fenomen även med

bristande etablerade språkkunskaper (Lorenzo & Moore 2010, 30). Ytterligare finns det undersökningar som visat att undervisningen på främmande språk inte negativt påverkar inlärningsresultaten hos eleven (Nikula & Järvinen 2013, 143).

2.4 Olika slags tvåspråkiga skolor och deras förhållande till elevens modersmål

Colin Baker (2011) har presenterat olika modeller för tvåspråkiga skolor och en typologi över tvåspråkig undervisning. Bakers presentation baserar sig på två olika undervisningskategorier varav den ena är avsedd för språkliga minoriteter och den andra i huvudsak för språkliga majoriteter. Dessa två kategorier bygger på olika underkategorier som jag presenterar nedan. Marketta Sundman (2013a) beskriver minoritetskategorin med A och majoritetskategorin med B.

Under minoritetskategorin finns det två underkategorier av vilka den ena (skola för minoritetsspråkstalande barn) har som mål att barnet kommer att bevara sitt modersmål och utveckla goda kunskaper i majoritetsspråket, dvs. barnets andraspråk. I denna modell sker undervisningen både på modersmålet och andraspråket med tonvikt på modersmålet (Sundman 2013a). I sin tur har den andra underkategorin (tvåspråkig skola = B.1) som mål infödd kompetens på akademisk nivå gällande både modersmålet och andraspråket. I den sistnämnda modellen undervisas såväl minoritetsspråkstalande som majoritetsspråkstalande barn i samma grupp, men tonvikten är fortfarande på minoritetsspråket även om undervisningen skulle ges tvåspråkigt.

Kategorin som är avsedd för majoritetsspråkstalande barn består av fyra olika underkategorier. Den första underkategorin (tvåspråkig skola = A.2) strävar efter att barnet uppnår en infödd kompetens i modersmålet och ett minoritetsspråk genom undervisning där majoritetsspråks- och minoritetsspråkstalande barn finns i samma elevgrupp. Båda språken används i undervisningen, men tonvikten ligger på minoritetsspråket. I språkskolemodellen där undervisningen sker på barnets modersmål och på ett eller flera prestigespråk (A.2) är målet att uppnå fullständiga kunskaper i modersmålet och minst i ett prestigespråk. Elevgruppen består endast av barn som har samma modersmål som dessutom brukar vara samhällets

majoritetsspråk. Undervisningen sker både på modersmålet och prestigepåsket eller -språken.

De två sista underkategorierna avsedda för majoritetsspråkstalande barn är språkbad och *CLIL – content and language integrated learning* (ämnesintegrerat lärande). Båda modellerna är i bruk i Finland. Som jag konstaterar i kapitel 1 är språkbad avsett för majoritetsspråkstalande barn i småbarnspedagogik med målet att barnet uppnår funktionell tvåspråkighet med fullständiga kunskaper i modersmålet och mycket goda kunskaper i andraspråket. I språkbad är undervisningsspråket först (dagvård/förskola) enbart andraspråket, dvs. minoritetsspråket, men sedermera ökar andelen av modersmålet i undervisningen.

I huvudsak ges undervisningen gällande CLIL mest på barnets modersmål, med en del av den sker på andraspråk som i huvudsak är engelska i Finland (Sundman 2013a, 48–49). Undervisningsmiljön är en vanlig enspråkig skola där elevgruppen består av individer med samma modersmål. Undervisningen ges mestadels på modersmålet men en del av den ges på andraspråket. CLIL kan tillämpas i många olika modeller och nedan ger jag en överblick av de modeller för tvåspråkiga skolor som är potentiella att ta i bruk i Finland.

Det finns olika förhållningssätt till barnets modersmål beroende av skolans fokus på den språkliga kompetens eleven antas uppnå. Eventuella svensk-finska skolor och språkbad har som språkdidaktiskt mål att barnet bibehåller sina kunskaper i modersmålet samtidigt när hen lär sig ett nytt språk. En tvåspråkig skola som strävar efter att eleven inte glömmer bort sitt förstaspråk tillämpar principen additiv tvåspråkighet (Sundman 2013b, 54). Utomlands finns det också många konkreta exempel på skolor som tillämpar den additiva modellen i praktiken, en av dessa skolor är Sverigefinska skolan i Stockholm där undervisningen ges på både svenska och finska i alla årskurser med tanke på att varje elev bibehåller modersmålskunskaperna. I Sverige har *developmental bilingual education* (Sundman 2013b, 55) ett starkt fotfäste i landets tvåspråkiga undervisning, och målet med denna modell är att barnet uppnår funktionellt goda kunskaper i både sitt förstaspråk och andraspråk. Den ovannämnda Sverigefinska skolan i Stockholm kan anses fungera enligt denna princip.

Den andra modellen som används i praktiken är den så kallade subtraktiva modellen, dvs. *transitional bilingual education* (Baker 2011, 207) som är motsatsen till den additiva ur en tvåspråkig synvinkel. Den subtraktiva modellen strävar efter att elevens modersmål helt blir ersatt med ett annat språk som vanligtvis är landets majoritetsspråk, dvs. eleven går genom ett språkbyte. Följaktligen kan konstateras att denna modell och dess principer om språkinläringen har enspråkighet som mål. Många skolor som tillämpar subtraktiv undervisning finns i USA där till exempel invandrare av mexikanskt ursprung har placerats i skolor som har som mål att ersätta modersmålet spanska med majoritetsspråket engelska (Sundman 2012, 42). I början av skolåren undervisas invandrabarn på sitt modersmål men samtidigt undervisas de på engelska. I fortsättningen kan majoritetsspråket bli det enda språket som används i klassrummet. Målet är inte att barnet ska uppnå funktionellt goda kunskaper i sitt modersmål utan att hen genomgår ett fullständigt språkbyte och blir enspråkig, vilket gör en stor skillnad till språkbild och *prestigious bilingual education*. Dessa ovannämnda undervisningsprogram representerar modeller för *maintenance bilingual education* eftersom de strävar efter att barnet bibehåller kunskaperna i sitt förstaspråk vid sidan av andraspråket (García 2009 genom Sundman 2013b, 55). Jag belyser de modeller som är i bruk i USA senare i denna studie.

De tvåspråkiga skolor som skulle vara tänkbara att ta i bruk i Finland skulle påminna om skolor med *prestigious bilingual education* och *poly-directional bilingual education* (Sundman 2013b, 55). Den sistnämnda är avsedd för barn som redan i första klass talar såväl svenska som finska. Den förstnämnda i sin tur gäller finskspråkiga barn som skulle få undervisning på båda nationalspråken. I nästa avsnitt presenterar jag termerna CALP och BICS och deras funktion i tvåspråkig undervisning.

2.5 CALP och BICS – akademiskt respektive vardagligt språkbruk

Folk använder språk i olika situationer som varierar mycket från varandra enligt den kontext där personen befinner sig under talsituationen. Inom språkdidaktiken har Jim Cummins lanserat två termer som är CALP och BICS år 1979 (Cummins 1999, 2). Skillnaden mellan termerna framgår när människan lär sig mera abstrakt och komplext språk i skolan respektive när hon är i ett vardagligt läge som hemma med familjen (t.ex. Sundman 2013b, 51–52). Jag anser det vara viktigt att känna till

termernas praktiska roll inom ämnesintegrerad språkundervisning och språkinläring. Genom att förstå den innehållsmässiga skillnaden mellan CALP och BICS kan man granska inlärningsresultaten mellan svensk- och finskspråkiga elever som undervisas på antingen svenska eller finska.

Förkortningen CALP syftar till *cognitive/academic language proficiency* som betyder de språkkunskaper vilka eleven behöver för att lära sig ämnesinnehåll. BICS betyder *basic interpersonal communicative skills* som blir aktuellt när barnet använder språk i vardagliga talsituationer med familjemedlemmarna och vännerna (Sundman 2013b, 51–52). Enligt Harju-Luukkainen och Nissinen (2011, 49) talar många finlandssvenska elever något annat språk utanför skolan än skolspråket, vilket vållar inlärningsproblem gällande till exempel läsförmågan. Det ovannämnda innebär att förekomsten av CALP och BICS inte sker på samma språk, vilket i sin tur leder till att barnets läsförmåga blir bristfällig. Således borde skolan, där *cognitive/academic language proficiency* är ett närvarande fenomen, anpassa sig till språkbruket hemma, dvs. *basic interpersonal communicative skills* (Harju-Luukkainen & Hellgren 2013, 265). Därför är det viktigt att tillämpa teorierna om CALP och BICS när tvåspråkig undervisning och skola utgör målet för forskningen.

CALP och BICS är centrala delområden i utvecklingen av språkkunskaperna hos barnet. Dessa begrepp är inte varandras motsatser utan kompletterar varandra med tanke på språkutvecklingen. Därför ska CALP och BICS tas till hänsyn i tvåspråkig undervisning. I nästa avsnitt presenterar jag några tvåspråkiga skolmodeller som är i bruk i olika delar av världen.

2.6 Tvåspråkig undervisning och dess praxis i några länder

I detta avsnitt introducerar jag några tvåspråkiga undervisningsmodeller som används i olika länder där tvåspråkigheten är ett närvarande fenomen i samhället. Eftersom attityderna till språk och användningen av dem i skolorna varierar mycket mellan länderna av olika skäl anser jag det vara inspirerande att jämföra modellerna för tvåspråkig undervisning med varandra. Jag har valt tre länder där det talas flera olika språk och som med Finland hör till samma västerländska referensgrupp ur en global synvinkel.

2.6.1 USA

USA är ett av världens största och mest mångkulturella länder där tvåspråkig undervisning länge varit en aktuell utbildningspolitisk fråga eftersom landet har många språk som talas av relativt stora minoriteter (t.ex. spanska, kinesiska, vietnames). Det amerikanska utbildningssystemet innehåller många unika program som haft ett centralt syfte med tanke på utvecklingen av tvåspråkig undervisning i världen. USA har länge tagit emot invandrare och nästan varje amerikansk invånare har i viss mån något slags invandrarbakgrund om man inte beaktar ursprungsbefolkningen i den amerikanska kontinenten. Därför anser jag att en närmare översikt av olika pedagogiska modeller inom det amerikanska tvåspråkiga utbildningssystemet är motiverat och relevant att gå igenom i denna avhandling.

I de två följande avsnitten belyser jag USA:s tvåspråkiga undervisningsmodeller ur en majoritets- och minoritetsspråkstalande synvinkel. Som jag konstaterar i avsnitt 2.4 finns det en tendens i USA att sträva efter subtraktiv tvåspråkighet, vilket betyder att en individ som hör till en språklig minoritet genomgår ett språkbyte där hens modersmål blir ersatt av ett annat språk. Det är också möjligt att eleven först får undervisning på sitt förstaspråk, men senare ges undervisningen endast på majoritetsspråket. Båda de ovannämnda metoderna har enspråkighet som mål.

2.6.1.1 Minoritetsspråkstalande elever

I USA är varje barn som kommer från ett hem där ett annat språk än engelska talas en potentiell elev att delta i undervisningen riktad till minoritetsspråkstalande elever (Lindholm-Leary 2001, 21). De minoritetsspråkstalande barnen och ungdomarna i USA delas in i två undergrupper enligt deras prestation i tester som mäter deras kunskaper i engelska språket. Alla undervisningsprogram som är avsedda för de minoritetsspråkstalande eleverna fungerar mer eller mindre enligt principen *transitional bilingual education*, vilket betyder att elevernas förstaspråk stöds i början av skolan, men engelskan blir så snabbt som möjligt det enda språket som gäller (Lindholm-Leary 2001, 20–21). Efteråt glömmer eleven bort sitt förstaspråk.

De två underkategorierna är eleverna med bristande kunskaper i engelska (*Limited English Proficient – LEP*) och eleverna med flytande kunskaper (*Fluent English Proficient – FEP*) varav ingendera strävar efter en fullständig tvåspråkighet hos

individen. Av dessa två grupper är LEP-eleverna de enda som ges tillgång till undervisningen baserad på olika undervisningsgrupper med en tvåspråkig specialinriktning. Dessa grupper strävar dock efter enspråkighet hos eleven. Efter att en tvåspråkig elev blivit kategoriserad till gruppen FEP är hen inte längre berättigad till tvåspråkig eller annan specialinriktad undervisning enligt de lagar som styr undervisningen i USA (Dolson 1985 genom Lindholm-Leary 2001).

I *Dual Language Education* (2001, 22–23) presenterar Lindholm-Leary fyra olika modeller som tillämpas i den tvåspråkiga undervisningen avsedd för LEP-eleverna. Den första är *English Language Development* (ELD) vars mål är att befrämja elevens kunskaper i engelska med fokus på tal, läsande, skrivande och hörförståelse. Undervisningen ska ges av en behörig tvåspråkig lärare eller en lärare som har specialiserat sig på tvåspråkig undervisning inom ELD.

De två följande modellerna baserar sig i sin tur på det ovannämnda undervisningsprogrammet ELD, och dessa kallas för *ELD and Specially Designed Instruction in English* (SDAIE) och *ELD, SDAIE, and Primary Language Support*. Av dessa har SDAIE som mål att eleven genomgår undervisningen minst i två akademiska ämnen (*academic subject*) som avläggs på engelska enligt en speciellt planerad handledning efter att eleven avlagt ELP. I SDAIE ska undervisningen ges av en behörig tvåspråkig lärare eller en annan lärare som specialiserat sig på denna metod. *ELD, SDAIE, and Primary Language Support* kan avläggas när eleven gått genom både ELD och SDAIE och fått handledningsstöd på sitt förstaspråk minst i två akademiska ämnesområden. I det sistnämnda programmet kan handledningen på förstaspråket ges av vilken lärare som helst med en specialisering i språkutvecklingen.

Det fjärde programmet som presenteras av Lindholm-Leary (2001) är *ELD and Academic Subjects Through the Primary Language*. Programmet innehåller en handledning på förstaspråket från *kindergarten* (motsvarar den finska småbarnsfostran) till sjätte klass i den amerikanska grundskolan dvs. *elementary school*. Mellan sjunde och tolfte klasser erbjuds handledning på barnets förstaspråk i minst två akademiska ämnesområden för att barnet ska kunna övergå till nästa undervisningsnivå. Lektionsinnehållet och läroplanen ska vara desamma med FEP-

elever och enspråkigt engelskspråkiga elever, och undervisningen på förstaspråket ska ges av en behörig tvåspråkig lärare.

Inget av de ovannämnda programmen är inriktat till att upprätthålla kunskaperna i förstaspråket. Följaktligen kan konstateras att alla elever som annars skulle få funktionellt goda kunskaper i två olika språk genom tvåspråkig undervisning är tvungna att anpassa sig till en enspråkig norm som strävar efter att eleven genomgår ett språkbyte. Skribenterna poängterar att det finns en konstant brist på behöriga lärare för att driva tvåspråkig undervisning i USA. Den här negativa trenden har pågått i landet länge enligt många undersökningar och rapporter gjorts i början av 2000-talet (National Center for Education Statistics 2000, Riley 2000, US Department of Education 2001 genom Lindholm-Leary 2001).

2.6.1.2 Majoritetsspråkstalande elever

För amerikanska majoritetsspråkstalande elever som har engelska som förstaspråk påminner landets tvåspråkiga undervisningsprogram mycket om de program som är i bruk i några europeiska länder. De finns två sätt att arrangera tvåspråkig undervisning för majoritetsspråkstalande elever i USA: FLES, dvs. *Foreign Language in the Elementary Schools* (Lindholm-Leary 2001) och språkbad (se avsnitt 2.2) som motsvarar den kanadensiska språkbadsmodellen vilken också används i Finland. I FLES är de centrala undervisningsmålen att eleven utvecklar sina kunskaper i hörförståelse och tal till en viss kunskapsnivå och fördjupar sin förståelse om olika kulturer. Eleven ska också uppnå en viss kompetensnivå i läsandet och skrivandet gällande andraspråket. De flesta engelskspråkiga elever i Kalifornien präglas av att de blir utexaminerade från andra stadiet (*secondary school*) med funktionella språkkunskaper bara i engelska (Dolson & Lindholm 1995 genom Lindholm-Leary 2001). Även om de skulle ha några kunskaper i andra språk ligger dessa kunskaper på en mycket minimal nivå.

Immersion, dvs. språkbad, används i hög grad inom det amerikanska utbildningssystemet. I detta avsnitt presenterar jag de huvudsakliga amerikanska språkbadsprogrammen som är *early total immersion* och *early partial immersion* (Lindholm-Leary 2001) vilkas skillnad är mängden av undervisning som ges på ett främmande språk. I tidigt fullständigt språkbad (*early total immersion*) sker 90–100

% av all undervisning på ett främmande språk i kindergarten och under den första årskursen i den amerikanska grundskolan. Under de två följande klasserna i grundskolan minskar mängden av undervisning på språkbadspråket till 80 %, och senare (årskurserna 4–6) ges åtminstone hälften av undervisningen och handledningen på elevens modersmål (Snow 1990 genom Lindholm-Leary 2001). Med tidigt partiellt språkbad (*early partial immersion*) avses ett program där mindre än 100 % av undervisningen ges på ett språk som inte är elevens modersmål (Lindholm-Leary 2001). Mängden av handledning och undervisning på andraspråket varierar enligt de principer som en språkbadsskola tillämpar i praktiken. En vanlig modell är att hälften av undervisningen sker på modersmålet och den andra hälften på språkbadspråket (Snow 1990 genom Lindholm-Leary 2001).

2.6.2 Belgien – ett flerspråkigt land utan två- eller flerspråkiga skolor

I denna avhandling har jag presenterat Finland som exempel på ett land som har två nationalspråk men inte ett fungerande tvåspråkigt skolsystem med nationalspråken som undervisningsspråk. Belgien liknar Finland med tanke på relationen mellan de officiella språken och skolsystemet. Landet har tre officiella språk som är holländska, franska och tyska som regionalt spelar en central roll kring de offentliga tjänsterna men också undervisningen. Belgien är en förbundsstat vars södra del Vallonien är ett franskspråkigt område (undantaget är det belgisk-tyska gränsområdet där tyskan är dominerande) och vars norra del Flanders är mest holländsktalande. Huvudstaden Bryssel är mestadels franskspråkigt fast den ligger i Flanders.

Bryssel är Belgiens enda område som officiellt är en tvåspråkig region (Mettewie & Janssens 2007, 117), vilket betyder att staden utgör ett intressant mål för forskningen ur en tvåspråkig synvinkel. Även om landets huvudstad är mestadels franskspråkig finns det också skolor där undervisningen ges på holländska. På grund av stadens status som centrum till de multinationella organisationerna Europeiska unionen och Nato finns det många internationella skolor i staden (Mettewie & Janssens 2007). Belgiens lagstiftning möjliggör bara enspråkig undervisning i landet, vilket påminner om situationen i Finland: "Bilingual education, in the sense that both official languages are used as the language of instruction at school, is strictly forbidden by law and only recently some experiments have been allowed", poängterar Mettewie och Janssens (2007, 123). Skribenterna framhäver i sitt verk att ju yngre barnen i

franskspråkiga familjer är desto mer sannolikt placerar familjen sitt barn i en holländskspråkig skola för att hen ska bli tvåspråkig.

I studien konstaterar Mettewie och Janssens (2007, 126) att Belgien är ett språkligt splittrat land där språken spelar en symbolisk roll på grund av politiska, historiska, kulturella och ekonomiska skäl. Enligt några undersökningar om belgarnas språkliga inställningar (Mettewie 2004 och Persoons 1988 genom Mettewie & Janssens 2007) förhåller sig gymnasieeleverna ganska negativt till den andra språkgruppen medan inställningen till den egna språkgruppen är mycket positiv. Det enda undantaget till det ovannämnda är tvåspråkiga och franskspråkiga elever som går i en skola där undervisningen ges på holländska, vilket lett till att dessa elever inte gör någon attitydskillnad mellan de holländska och franska språksamfunden. Kontakterna blir bättre mellan elever med olika modersmål när de umgås sinsemellan, vilket också resulterat i att psykologiska spänningar mellan barn med olika förstaspråk försvinner (Mettewie 2004 genom Mettewie & Janssens 2007). Det är också anmärkningsvärt att observera att gymnasieeleverna i Belgien förhåller sig mycket positivt till engelska fast deras inställning till den motsatta språkgruppen, dvs. holländska respektive franska, är mera negativ (Dewaele 2005, Mettewie 1998 & 2004 genom Mettewie och Janssens 2007).

Förhållningssättet till elevens modersmål, om det inte är detsamma som skolans undervisningsspråk, är starkt präglad av den subtraktiva undervisningsmodellen och *transitional bilingual education* vars mål är att eleven glömmer bort kunskaperna i modersmålet. Med tiden blir modersmålet ersatt av skolans undervisningsspråk, och Mettewie och Janssens (2007, 125) beskriver situationen i Belgien som följer: "In general, the school policy is to ban the language of origin and replace it as much as possible by the language of instruction." I det tvåspråkiga Bryssel finns det inte heller lärare som skulle vara behöriga att ge tvåspråkig undervisning på grund av de rådande förhållandena.

Med tanke på tvåspråkig undervisning finns det mycket gemensamt mellan de belgiska och finländska skolsystemen eftersom länderna har flera officiella språk (i Finland nationalspråk). Ett fullständigt tvåspråkigt skolsystem på de officiella språken saknas i båda länderna på grund av lagstiftningen. Den belgiska skolvärlden präglas av olika attityder och inställningar till de övriga officiella språken, vilket har

en inverkan på möjligheterna att göra tvåspråkiga undervisningslösningar i landet. Forskningen har visat att tvåspråkiga skolor där det finns barn med olika modersmål påverkar elevernas förhållningssätt till andra kulturer och det som är annorlunda positivt (Sundman 2013a). Det som nämnts ovan har dessutom observerats av Mettwie och Janssens (2007) som poängterar att de fransktalande belgiska gymnasieelever som går i en holländskspråkig skola förhåller sig relativt positivt till den holländska språksamfundet i Belgien.

2.6.3 Tyskland och delstaterna Berlin och Brandenburg

Tyskland är ett av Europas mest internationella länder där det talas många olika språk, vilket har en anmärkningsvärd inverkan på skolundervisningen och undervisningsspråken. Speciellt delstaten Brandenburg och huvudstaden Berlin som i sig också är en tysk delstat och ligger i Brandenburg utgör ett mycket multikulturellt område på grund av Berlins status som landets huvudstad. I detta avsnitt koncentrerar jag mig på de tvåspråkiga undervisningsmodellerna i de två ovannämnda delstaterna eftersom både Berlin och Brandenburg har en stor internationell befolkning. Även om Tyskland officiellt är ett enspråkigt land spelar invandringen till Tyskland och olika etniska minoriteter en stor roll ur ett flerspråkigt och mångkulturellt perspektiv. I nästa avsnitt belyser jag hurdan undervisning som erbjuds på sorbiska och turkiska i några skolor i Berlin och Brandenburg med fokus på CLIL (Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014). Jag ger också en kort överblick av Europaskolorna i Berlin och Brandenburg, och hur dessa skolor förhåller sig till tvåspråkig undervisning respektive traditionell språkundervisning.

2.6.3.1 Ämnesintegrerad undervisning på sorbiska

Sorbiska är ett slaviskt språk som har två språkliga undergrupper: högsorbiska och lågsorbiska varav det första talas i Sachsen och det andra i trakten av delstaten Brandenburg. Enligt Norberg (2003 genom Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014) har de politiska besluten under 1950-talet lett till att mängden av den sorbisktalande befolkningen minskat till 12 000 talare, men efter slutet av kalla kriget har den offentliga makten gjort många insatser för att förbättra sorbiskans samhälleliga status. År 1998 grundades den första sorbiska förskolan i staden Cottbus, och tre år efteråt grundades WITAJ Language Center vars syfte är t.ex. att

stöda lärarutbildningen och skolmaterialet på sorbiska (Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014, 96). Efter Tysklands återförening 1990 har lågsorbiskan i Brandenburg fått finansiellt stöd av undervisningsinstitutionerna. Enligt 5 § (skollagstiftningen i delstaten Brandenburg) har de sorbiska barnen rätt till att få språkundervisning där målet är att lära sig lågsorbiska och delta i den ämnesintegrerade undervisningen med sorbiska som undervisningsspråk (Brandenburg Bildungsserver 2008 genom Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014).

Med hjälp av de offentliga insatserna att förbättra sorbiskans status genom undervisningen har också den tvåspråkiga undervisningens roll blivit mera anmärkningsvärd för språket. Ämnesintegrerad undervisning, dvs. *content and language integrated learning* (CLIL), spelar en central roll gällande den tvåspråkiga sorbisk-tyska undervisningen. Under de första och andra klasserna i grundskolan är andelen lektioner på sorbiska 35 % av all undervisning, genom vilket eleverna uppnår de grundläggande läs- och skriftkunskaperna i både sorbiska och tyska. Det blir mera tvåspråkig undervisning under de fjärde och femte klasserna i den tyska grundskolan när undervisningen av samhällslära (*Sachkunde*) och några andra nya skolämnen inletts. De femte och sjätte klasserna utgör en vändpunkt då mängden av tvåspråkig undervisning börjar minska på grund av bristen på behöriga lärare (Norberg 2010 genom Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014).

2.6.3.2 Ämnesintegrerad undervisning på turkiska

Turkarna är Tysklands största invandrargrupp vars historia härstammar från 1960-talet då Tyskland inledde en stor arbetskraftsrekrytering från Turkiet. Det ovannämnda betydde också att invandrarnas familjer och avkomlingar kom med arbetarna till Tyskland, och nuförtiden talas det många olika varieteter av turkiska i landet. Denna mångfald av turkiska varieteter har utvecklats sedan början av turkarnas invandring till Tyskland på 1960-talet (Backus 2004 och Jørgensen & Pfaff 2010 genom Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014).

I Berlin är undervisningen på turkiska mycket vidareutvecklad, och undervisningen erbjuds i både kommunala och privata skolor. De första kommunala undervisningsprogrammen som gavs på turkiska var tvåspråkiga turkisk-tyska

klasser (*zweisprachige Alphabetisierung*) som påbörjades arrangeras i Berlin under 1980-talet. Således kan konstateras att *zweisprachige Alphabetisierung* påminner om tvåvägsspråkbad, dvs. *dual language immersion/two-way immersion*, där undervisningen sker på två olika språk, och elevunderlaget består av elever från båda språkgrupperna (Baker 2011, 210). Målet med dessa klasser är att förbereda eleverna för gymnasiestudierna och göra den turkiska litteraturen bekant för eleverna samt utveckla en positiv inställning till det turkiska (Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014). Detta undervisningsprogram medför också ett tätt samarbete mellan turkiska och tyska lärare och parallell undervisning av material (Heintze 2002 genom Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014).

Under läsåret 2011–2012 gav sammanlagt fem kommunala skolor i Berlin modersmålsundervisning på turkiska fem timmar per vecka mellan första och fjärde klasserna och tre timmar per vecka mellan fem och sjätte klasserna. Tvåspråkig ämnesintegrerad undervisning erbjuds 5–7 timmar i veckan för de klasser där en lärare med turkiskt och tyskt ursprung är närvarande i undervisningen (Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek & Heinzmann 2014).

2.6.3.3 Europaskolorna i Berlin och Brandenburg

I Europaskolan *Staatliche Europa-Schule Berlin* tillämpas *dual language bilingual education* som enligt Sundman (2013a, 49) är en av de potentiella modeller som kunde tas i bruk i Finland. Denna skola i Berlin grundades 1992 och skolan erbjuder undervisning på olika utbildningsnivåer från grundskolan till gymnasiet, vilket också innebär att *Staatliche Europa-Schule Berlin* förbereder sina elever för övergången från grundskolan till universitetsnivån med tvåspråkiga kompetenser. I skolan är det möjligt att delta i många olika tvåspråkiga program där eleven kan välja mellan nio olika främmande språk. Det andra språket i undervisningen blir naturligtvis tyska.

I delstaten Brandenburg finns det också Europaskolor, men jämfört med Europaskolan i Berlin fungerar de enligt andra principer. Dessa skolor i Brandenburg tillämpar inte *two-way bilingual education* i undervisningen utan har fokuserat sig på att skapa kontakter och relationer mellan andra skolor i olika europeiska länder. Enligt Pfaff, Liang, Dollnick, Rusek och Heinzmann (2014) strävar skolan efter att upprätthålla utbytesprogram, förstärka undervisningen av främmande språk och

lägga en så kallad *European dimension* i studieplanen. Således kan konstateras att Europaskolorna i Brandenburg inte fungerar tvåspråkigt utan har som syfte att öka den interkulturella och -språkliga medvetenheten hos eleverna.

2.7 Potentiella modeller för en tvåspråkig skola i Finland

Enligt Sundman (2013b, 49) är tvåvägsspråkbad, *two way/dual language bilingual education* på engelska, en potentiell modell för en eventuell svensk-finsk skola i Finland. Begreppet innebär att elevunderlaget består av både svensk- och finsktalande barn som badar i varandras modersmål. Tvåvägsspråkbad skulle i detta fall vara ett slags modifierad version mellan modellerna A2 och B1 som jag presenterat i denna avhandling. I den andra potentiella modellen skulle skolan vara avsedd för antingen svensk- eller finskspråkiga barn, och undervisningen skulle ges på båda nationalspråken.

Marketta Sundman belyser i sin artikel (2013a) hur tvåspråkiga skolor skulle fungera i Finland enligt de följande principerna. Elevunderlaget skulle bestå av både finsk-, svensk- och tvåspråkiga barn för vilka undervisningen skulle ges på båda nationalspråken till exempel vartannat år. Läroämnet modersmål skulle vara ett undantag där undervisningen skulle ges på antingen svenska eller finska beroende av elevens språkliga ursprung. Tvåspråkiga barn skulle ändå ha möjligheten att delta i modersmålsundervisningen på båda språken. På grund av den stora språkliga variationen i eventuella undervisningsgrupper kunde varje klass möjligtvis ha en biträdande lärare som skulle hjälpa de elever vars modersmål inte används som undervisningsspråk i klassrumsdiskursen. I detta fall skulle eleverna ha möjligheten att få språkligt stöd från sina klasskamrater, vilket i sin tur kunde öka förståelsen mellan språkgrupperna. Eventuellt kan konstateras att attityderna till klasskamraterna med främmande modersmål skulle bli mera positiva i klassrummet genom tvåspråkig undervisning (Sundman 2013a, 56–57)

3 Material

I detta kapitel redogör jag för de tre skolor som deltagit i undersökningen. Jag går också genom studiens material som består av enkätsvaren av klasslärare i årskurserna 1–6 och intervjuerna med bildningsdirektören i Borgå, bildningschefen i Hyvinge och skoldirektören i Pedersöre.

3.1 Skolorna

För denna studie har jag valt tre skolor som ligger i södra och västra Finland:

Hindhår skola i Borgå, Edsevö skola i Pedersöre och Svenska skolan i Hyvinge.

Valet av skolorna för denna undersökning baserar sig på olikheterna som reflekterar skolornas procedurer gällande undervisningsspråket och andra praktiska orsaker i undervisningen och elevunderlaget. Av dessa tre städer/kommuner ligger två i Nyland och en i Österbotten. Enligt befolkningsantalet är Borgå i Nyland störst med 50 380 invånare och Hyvinge med 46 470 invånare andra störst i samma landskap.

Av samtliga tre kommuner har Pedersöre i Österbotten klart det lägsta befolkningsantalet med 11 081 invånare medan andelen svenskspråkiga är högst i kommunen jämfört med kommunens hela befolkning (Statistikcentralen 2019).

Hindhår skola i Borgå fungerar som en samlokaliserad skola med den finskspråkiga Hinthaaran koulu i samma byggnad. Det finns ingen gemensam undervisning för båda språkgrupperna utan mötena mellan de svensk- och finskspråkiga eleverna sker i autentiska situationer under rasterna och vid andra möjliga aktiviteter. Som skillnad till Hindhår skola ordnar Edsevö skola i Pedersöre de praktiska ämnena (musik, gymnastik) tvåspråkigt, men all övrig undervisning ges enspråkigt på svenska. Edsevö skola är också en samlokaliserad skola med den finskspråkiga Edsevön koulu i samma skolbyggnad. Efter denna unika praxis som Edsevö skola tillämpar i praktiken har Edsevömodellen fått sin beteckning som undervisningsprogram där de praktiska ämnena undervisas tvåspråkigt och alla andra ämnen enspråkigt.

Svenska skolan i Hyvinge ordnar både svensk- och finskspråkig undervisning, men undervisningen hålls antingen på svenska eller på finska enligt ämnet som gäller.

Enligt Harju-Luukkainen (2013, 349) är de ämnen som hålls på finska modersmålsliknada finska och i viss mån slöjd fast svenskan är det dominerande undervisningsspråket i skolan. Svenska skolan i Hyvinge har dessutom adopterat en

enastående procedur som gäller att integrera finskspråkiga språkbads elever som termen Hyvinge modell härstammar ifrån.

3.2 Enkäten och intervjumaterialet

Som material i denna studie använder jag en enkät av E-lomake av Helsingfors universitet och enkätens svar av klasslärarna i Hindhår skola (Borgå), Edsevä skola (Pedersöre) och Svenska skolan i Hyvinge. Alla skolor fungerar som lågstadieskolor som innefattar årskurserna 1–6, och sammanlagt åtta lärare svarade på enkäten: tre från Hindhår skola, tre från Edsevä skola och två från Svenska skolan i Hyvinge. Mitt mål var att sammanlagt nio klasslärare skulle ha svarat på enkäten, vilket betyder att svarprocenten blev relativt hög, dvs. ~ 88,9 %. Språket i enkätversionerna var svenska eftersom alla skolor som är med i undersökningen har en svenskspråkig status.

Eftersom skolorna med tanke på undervisningsspråket och arrangemangen fungerar på olika sätt hade enkäten tre olika versioner som skickades till lärarna 6.10.2020. Jag belyser skillnaden mellan samtliga enkätversionerna senare i denna avhandling. Varje enkätblankett innehöll 10–11 öppna frågor av vilka en del var obligatoriska att besvara och några frivilliga. Under bearbetningen av enkäten har goda riktlinjer för vetenskaplig praxis tagits i beaktande enligt verket *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik* (Eljertsson 2014). Det var också möjligt för informanterna att kontakta mig per e-post om de hade frågor eller om något varit oklart gällande svarandet på enkäten.

Intervjumaterialet i denna studie består av tre individuella intervjuer i vilka tre anställda inom den kommunala bildningssektorn fungerar som informanter. Som konstaterats tidigare är de intervjuade personerna i avhandlingen bildningsdirektör Sari Gustafsson i Borgå, skoldirektör Mika Järvinen i Pedersöre och bildningschef Pentti Halonen i Hyvinge. Med intervjuerna har jag kartlagt hurdana inställningar och attityder dessa tre kommunala tjänstemän inom utbildning och fostran har kring tvåspråkiga skolor och de arrangemang som är i bruk i de skolor som deltagit i undersökningen.

Var och en av de intervjuade personerna fick en individuell intervjublankett som var bearbetad med tanke på undervisningsspråket och verksamheten som kommunens

skola tillämpar i praktiken. Intervjuerna genomfördes skriftligt med Gustafsson och Halonen men i telefon med Järvinen. Blanketterna skickades till Gustafsson och Halonen per epost 14.12–18.12.2020 och telefonintervjun med Järvinen hölls 5.2.2021. Innan jag skickade blanketterna tog jag kontakt med informanterna genom att ringa till dem eller deras sekreterare för att förklara syftet med undersökningen och vad att svara på intervjufrågorna kräver av informanterna. Med Järvinen hade jag kommit överens om att hålla telefonintervjun i god tid och jag skickade intervjublanketten till honom innan intervjun genomfördes. Jag höll alla intervjuer på finska.

Under intervjuprocessen har jag tagit hänsyn till riktlinjerna i god vetenskaplig praxis gällande intervjuer som undersökningsmetod enligt anvisningarna i verket *Den kvalitativa forskningsintervjun* (Kvale & Brinkmann 2014). Informanterna fick information i god tid om undersökningens innehåll, syfte och metoder. Jag belyste grundligt intervjuens innehåll under telefonsamtalet med varje informant eller hans sekreterare. Samtycket att delta i intervjun med det egna namnet frågades i blanketten och informanten fick markera ja eller nej om hen låter sitt namn användas i intervjun. De intervjuade tre informanterna gav sitt samtycke till att deras namn ges i avhandlingen. På samma sätt som med enkäten hade de intervjuade personerna möjligheten att kontakta mig per epost när som helst om de hade frågor under intervjuprocessen.

4 Metod

I detta kapitel belyser jag studiens metod. Studien är kvalitativ och jag utgår från en tematisk analys som är baserad på svaren som framgår i enkäten och intervjuerna. På grund av kombinationen med enkäten och intervjuerna kan triangulering också anses vara en metod som tillämpats under forskningsprocessen. Enligt Vehkaoja (2017) finns det inga undersökningar som jämför kommunernas olika skolmodeller med varandra i Finland. Därför har jag en stark jämförande aspekt i studien för att kartlägga olika skillnader och likheter mellan de skolor och städer/kommuner som är med i denna undersökning.

4.1 Enkätmetoden

I denna avhandling används en enkätundersökning som metod för att granska och studera informanternas inställningar och attityder kring en potentiell svensk-finsk tvåspråkig skola i Finland. Enkäten hade tre olika versioner som var strukturerade med öppna frågor, vilket är ett lämpligt sätt att undvika luckor och missförstånd (Eljertsson 2014). Enkätsvaren ger en heltäckande bild av klasslärares upplevelser av den existerande praxisen gällande undervisningsspråket under olika lektioner och möten mellan svensk- och finskspråkiga barn (samlokaliserade skolor) samt lärarnas inställning till tvåspråkiga skolor. Svaren belyser också fördelarna och nackdelarna som en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola möjligtvis skulle skapa enligt informanterna.

Enkätens struktur och form varierar beroende på till vilken skola enkäten var avsedd att skickas. Strukturen med delarna är uppbyggd på olika tematiska innehåll som behandlar språkbruket mellan eleverna, språkbruket mellan lärarna, lärarnas inställning till de nuvarande arrangemangen med undervisningsspråket/-språken, eleverna av olika språkligt ursprung i den egna skolan och lärarnas vilja att övergå till en eventuell tvåspråkig skola med svenska och finska som undervisningsspråk om detta skulle vara möjligt enligt Finlands lagstiftning.

I denna studie granskas svaren på enkäten med hjälp av den tidigare forskningen som presenterats i kapitel 2. Analysen av enkätmaterialet baserar sig på att jämföra svaren från olika skolorna med varandra ur en tematisk synvinkel och tolka vilka likheter och olikheter finns bland lärarna i samma skola och mellan olika skolor. Efter

analysen av svaren har jag dragit slutsatsen om enigheten respektive meningsskiljaktigheten och gjort den slutliga analysen som är baserad på den tematiska ansatsen att utföra en kvalitativ undersökning.

4.2 Intervjumetoden

I denna magisteravhandling används kvalitativa forskningsintervjuer med några anställda som arbetar inom den kommunala bildningssektorn i Borgå, Pedersöre och Hyvinge. Syftet med intervjuerna är att utforska hurdana åsikter dessa personer har gällande tvåspråkiga skolor och tvåspråkig utbildning. Varje intervju var strukturerad med hänsyn till den kommun vars anställda inom fostran och utbildning fungerade som informant i intervjun vid den tidpunkt då intervjun utfördes, vilket innebär att intervjublanketten hade tre olika versioner.

Intervjumetoden är uppbyggd enligt de principer som presenterats i *Den kvalitativa forskningsintervjun* (Kvale & Brinkmann 2014). Intervjuns frågor och tematisering hade således blivit strukturerade innan jag skickade intervjuversionerna till informanterna, men i den sista frågan hade informanterna möjligheten att fritt lyfta fram sina egna åsikter och inställningar kring tvåspråkiga skolor. Under bearbetningen av intervjufrågorna utgick jag från den tidigare forskningen inom ämnet (se kapitel 2) och de språkliga och pedagogiska strukturer som är i bruk i de skolor som deltagit i undersökningen.

Varje version av intervjublanketten innehöll fem öppna frågor av vilka de tre första var obligatoriska att besvara och de två sista frivilliga och kompletterande frågor. Den enda frågan som hade innehållsmässig variation mellan de tre intervjublanketterna var den andra frågan som gällde skolans undervisningsspråk och andra arrangemang i den kommun där skolan finns. De övriga frågorna handlade om informantens arbetsbeskrivning, hur informanten förhåller sig till idén om en potentiell tvåspråkig skola med svenska och finska som undervisningsspråk, vilka fördelar och nackdelar skulle en svensk-finsk tvåspråkig skola skulle ha i Finland och om informanten har något annat att tillägga om tvåspråkiga skolor.

Analysen av intervjumaterialet baserar sig på en kvalitativ näranalys ur en tematisk och jämförbar synvinkel. Två av samtliga tre intervjuer har utförts skriftligt.

Informanten kunde alltså svara på frågorna oberoende av tid och rum. Denna metod

att förverkliga en intervju fungerar också tydligt med tanke på etikens principer eftersom informanten själv hade en fullständig möjlighet att påverka sitt svars innehåll. Detta uteslöt också möjligheten att jag som intervjuare av misstag skulle ha lämnat eller glömt bort någon väsentlig information under intervjuprocessen. Med denna metod lyckades jag ytterligare skapa en omfattande och detaljerad helhetsbild av de två intervjuerna, vilket i avhandlingen hjälpte mig att tillämpa alla de aspekter och synvinklar som informanterna lyfte fram i sina svar. En intervju hölls i telefon eftersom informanten ansåg själv att detta sätt att hålla intervjun skulle fungera bättre. Innan jag utförde intervjun hade jag presenterat alla intervjufrågor för informanten i telefon och bitt hen bekräfta om hen ville vara anonym.

Jag har gått igenom materialet kronologiskt med tanke på skillnader som kunde belysa praktiskt och ideologiskt tänkande hos de tre informanterna gällande tvåspråkiga skolor. Eftersom svaren på de öppna frågorna inte kan granskas kvantitativt har jag analyserat vart och ett av svaren som en egen enhet i intervjuprocessen och dragit slutsatserna om svarens innehåll. Sedermera har jag bildat en helhetsbild om olikheterna med tanke på de intervjuade personernas ståndpunkter kring tvåspråkiga skolor. Efteråt har jag tematiskt jämfört samtliga svar med varandra och kommit till slutsatsen som reflekterar informanternas enighet eller meningsskiljaktighet i deras inställningar.

Studiens analyskapitel innehåller citat från både enkäterna och intervjuerna vilkas syfte är att kasta ljus över informanternas svar, vilket i sin tur hjälper läsaren att uppfatta vad som praktiskt taget gäller i denna studie. Dessa exempel på informanternas svar är markerade med kursiv, och det framgår i kontexten om det är fråga om ett enkät- eller intervjusvar.

4.3 Etik och metodkritik

Jag har tagit i beaktande alla aspekter gällande informanternas tillstånd som anställda inom den kommunala sektorn och representanter av fostran och utbildning i sin egen stad/kommun (Kvale & Brinkmann 2014). På grund av de intervjuade personernas roller som direktörer/chefer inom bildningssektorn spelar de en central och offentlig roll inom utvecklingen av utbildningsverksamheten. Därför var mitt preliminära förslag till dem att de skulle delta i intervjun med sitt eget namn utan anonymitet fast

det var möjligt för dem att vara med i studien anonym. Eftersom en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola också är en politisk fråga som har fått mycket motstånd från särskilt de svenskspråkiga i Finland (Sundman 2013a, 76) har jag observerat möjligheten att informantens svar kan vara präglade av politisk ideologi där tvåspråkiga skolor inte är accepterade. Olika orsaker till att det finns motstånd mot tvåspråkiga skolor har kort behandlats i inledningen av denna studie (Gripenberg 2001, Tandefelt 2003, Sundman 2013a).

På grund av den politiska prägeln på debatten om tvåspråkiga skolor var det viktigt för mig som forskare att inte använda mig av påståenden eller förslag som skulle provocera informanterna, vilket jag försökte undvika under intervjuprocessen och bearbetningen av enkätfrågorna. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) ska forskaren styra intervjun men inte påverka den intervjuade personens svar, och denna princip har jag följt under hela forskningsprocessen.

Svaren på både enkäten och intervjuerna sparades i text, och all samlad information från informanterna behandlades konfidentiellt. Enkätundersökningen utfördes helt anonymt medan de som blivit intervjuade bads svara på intervjun med det egna namnet som konstaterats tidigare. I intervjublanketten frågades först den intervjuades samtycke om hen vill svara anonym eller inte, och om personen ville vara anonym erbjöds hen på alternativet där namnet på staden/kommunen hen representerar kunde ändå framgå i intervjun. I början av enkäten och intervjun lyftes fram att samtliga svar kommer att förstöras efter att avhandlingen blivit färdig och att informationen som samlas in under forskningsprocessen används bara för bearbetningen av denna magisteravhandling.

Fast denna studie handlar om hela lärarkåren i tre olika skolor och intervjuerna av tre bildningsanställda inom fostran och utbildning gränsas forskningen i avhandlingen bara till tre skolor och deras omgivande städer/kommuner. I Finland finns flera svenskspråkiga skolor som till exempel är samlokaliserade med en finskspråkig skola. Därför går det inte att direkt generalisera resultaten i avhandlingen.

5 Analysen av enkät- och intervju svaren och resultaten

Detta kapitel innehåller en tematisk analys av svaren på enkät- och intervjufrågorna. Analysen inkluderar aspekter kopplade till den tidigare forskningen inom ämnet och tolkningar om informanternas inställningar till tvåspråkiga skolor och tvåspråkig undervisning. Enkät- och intervjublanketterna finns som bilagor i slutet av denna studie.

5.1 Enkät svaren

I detta avsnitt behandlar jag lärarnas svar på enkäten. Avsnittet innehåller tematisk näranalys och tolkningar om lärarnas förhållningssätt till deras eget och elevernas språkbruk, den nuvarande arrangemangen gällande undervisningsspråket och mötena mellan eleverna med olika modersmål. Jag granskar också lärarnas åsikter om en eventuell svensk-finsk skola med både svenska och finska som undervisningsspråk.

5.1.1 Språkbruket hos eleverna och lärarna när de umgås med en person med ett annat förstaspråk i skolan

De första frågorna i varje enkätversion handlade om språkbruket där fokuset ligger på vilket språk används när en lärare eller en elev möter en annan lärare/elev som inte har samma förstaspråk. Eftersom Hindhår skola är en samlokaliserad skola med den finskspråkiga Hinthaaran koulu är det logiskt att anta att eleverna över språkgränserna möter varandra under skoldagen. Enkäten riktad till lärarna i Hindhår skola inleds med en fråga som kartlägger om det finns situationer där svensk- och finskspråkiga barn umgås med varandra.

Hindhår skola finns i samma byggnad med Hinthaaran koulu som är en finskspråkig skola. Finns det situationer där svensk- och finskspråkiga barn umgås med varandra?

”Elever som bor grannar brukar ibland umgås över språkgränsen. I allmänhet leker barnen med den egna skolans klasskamrater på rasterna. Vi har vissa gemensamma temadagar för båda skolorna och då blandas språkgrupperna men inte nu då vi har coronasituationen.”

I Hindhår skolas enkät hade jag dessutom en tilläggsfråga vars syfte var att ta reda på i vilka enstaka situationer barnen från olika språkgrupper träffar varandra om de överhuvudtaget umgås sinsemellan. På denna fråga hade en informant svarat att också idrott är en situation där det sker kommunikation över språkgränserna. Hindhår

skola liknar en eventuell tvåspråkig svensk-finsk skola just på grund av äkta möten mellan språkgrupperna, vilket är naturligt för samlokaliserade skolor (Sundman 2013a, 72).

Det är oftast under rasterna eller vid andra aktiviteter när barn med olika förstaspråk möter varandra enligt svaren. Alla tre lärare från Hindhår skola i Borgå hade svarat på frågan om elevernas ömsesidiga språkbruk att eleverna mestadels talar finska med varandra oberoende av sitt förstaspråk.

Gällande Hindhår skola ställde jag också en fråga om lärarnas språkbruk över språkgränserna. Från svaren kan dras slutsatsen att finskan är det dominerande språket också i lärarnas ömsesidiga kommunikation, men det finns ändå variation i språkbruket.

Följaktligen kan konstateras att lärarnas ömsesidiga språkbruk innehåller mera variation än språkbruket mellan eleverna. Möjligheten till tvåspråkigheten mellan lärarna påminner om en situation som enligt den tidigare forskningen (t.ex. Sundman 2013a) är uppenbar i en äkta tvåspråkig skola. I elevernas kommunikation kan i sin tur observeras enligt svaren att det finns en strävan efter enspråkighet, vilket illustrerar utgångspunkten i ”den taxellska paradoxen” som efterlyser att tvåspråkiga lösningar leder till enspråkighet och enspråkiga lösningar till tvåspråkighet (Slotte-Lüttge, From & Sahlström 2013, 235). Termen har sin grund i ett tal som hölls av Christoffer Taxell i Närpes år 1985 (Valkonen 2020, 7). Taxell fungerade som minister i Finland från slutet av 1970-talet till början av 1990-talet.

Lärarna i Hindhår skola anser att det överhuvudtaget är positivt att eleverna över språkgränserna umgås med varandra. På frågan *Hur förhåller du dig till att de svensk- och finskspråkiga barnen har sociala kontakter med varandra under skoldagen (om det finns sådana kontakter)?* svarade samtliga tre lärare att det är positivt och naturligt att barnen över språkgränserna har sociala kontakter med varandra.

På samma sätt som Hindhår skola fungerar Edsevö skola som samlokalisering med en finskspråkig skola i samma byggnad. Lärarna i Edsevö skola blev också frågade hur de förhåller sig till att barnen från den svensk- och finskspråkiga skolorna har sociala kontakter med varandra under skoldagen. Svaren belyser att kontakterna

mellan de svensk- och finskspråkiga eleverna anses vara positiva och värdefulla av informanterna.

”De erfarenheter vi har är nog väldigt positiva. Vi ser möjligheterna med de språkliga och kulturella olikheterna men betonar i första hand den egna kulturella identiteten. Vi lär oss av den andra kulturen vilket påverkar våra attityder och gör oss mer toleranta för olikheter.”

”Jag upplever det som en väldigt värdefull erfarenhet. Det märks att alla elever får ett positivt förhållningssätt till elever från den andra språkgruppen. Fördomarna försvinner och det väcks ett intresse för att lära sig mer av det andra inhemska språket.”

Efter analysen av svaren ovan kan konstateras att det framgår tydligt hur lärarna betonar att kontakterna mellan de svensk- och finskspråkiga eleverna skulle dra dem närmare varandra och öka förståelsen av den andra språkgruppen. Sundman (2013a, 22) efterlyser det ovannämnda som fördel som en tvåspråkig skola skulle möjliggöra: ”För det andra skulle en tvåspråkig skola föra de två språkgrupperna närmare varandra och därmed minska på fördomar gentemot den andra språkgruppen, dess språk och dess kultur.” Eftersom lärarna erkänner betydelsen av kontakterna mellan de svensk- och finskspråkiga eleverna kan antas att lärarna också skulle vara öppna för idén om en eventuell tvåspråkig svensk-finsk skola på grund av forskningsresultaten som Sundman presenterat (2013a, 2013b). Överhuvudtaget strävar tvåspråkig utbildning efter att eleverna lär sig uppskatta det som är annorlunda (Merisuo-Storm 2013, 170).

Även om Edsevö skola officiellt är en svenskspråkig skola visar lärarnas svar att tvåspråkigheten ändå är ett närvarande fenomen fast användningen av båda språken parallellt gränsas till de praktiska ämnena. Enligt enkätresultaten använder lärarna sitt eget språk i undervisningen. En av lärarna i Edsevö skola lyfter ändå fram att det finns flera tvåspråkiga elever som hjälper till de enspråkiga eleverna att förklara om det behövs. Att eleverna från olika språkgrupper stöder varandras inläring är också ett positivt fenomen som är verkligt i en tvåspråkig skola.

”Läraren använder i huvudsak sitt eget modersmål. Vi har flera tvåspråkiga elever i våra skolor som också hjälper till att förklara om det behövs. Men genom att vara tydlig i sina instruktioner, använda kroppsspråket och visa bilder förstår eleverna bra. Inom slöjden har vi också skrivit på både finska och svenska vad olika material och verktyg heter, eftersom de behöver få de rätta begreppen också på sitt eget modersmål.”

Språkbruket var också ett centralt tema i enkäten som skickades till lärarna i Svenska skolan i Hyvinge. Eftersom skolan inte är samlokaliserad med en finskspråkig skola var min ansats lite annorlunda än med Hindhår skola och Edsevä skola. Som konstaterats tidigare i denna avhandling integrerar den svenskspråkiga Svenska skolan i Hyvinge finskspråkiga barn som gått i språkbud, och skolan håller lektionerna i modersmålsliknande finska och några lektioner i slöjd på finska, men all övrig undervisning ges på svenska (Harju-Luukkainen 2013, 349). På grund av det ovannämnda låg fokus på användningen av finska i stället för tvåspråkigheten i enkäten.

Hur förhåller du dig till att några av skolans slöjdtimmar hålls på finska?

”-i år har vi några musiklektioner på finska. Det är svårt att hitta en begåvad svenskspråkig musiklärare, så det har varit ok att en del av undervisningen är på finska eftersom undervisningen annars är bra”

Här ska först noteras att det inte längre ordnas finskspråkiga slöjdlektioner i skolan. Mitt antagande om några slöjdtimmar på finska var baserat på informationen i Harju-Luukkainen (2013, 349), men dessa uppgifter om undervisningsspråket i slöjdtimmarna är föråldrade. Svaret ovan belyser ändå att några lektioner i läroämnet musik har ordnats på finska under läsåret 2020–2021 fast orsaken till användningen av finskan som undervisningsspråk beror på svårigheten att hitta en svenskspråkig musiklärare enligt informanten.

Med antagandet att några slöjdtimmar hålls på finska frågade jag dessutom hur informanterna förhåller sig till om eleverna talar finska i andra situationer än under några slöjdtimmar och lektionerna av modersmålsinriktad finska under skoldagen. I svaren syns grundidén om de skilda svensk- och finskspråkiga skolorna och informanternas strävan efter att upprätthålla den enspråkiga normen som råder i den finländska skolvärlden. Anna Slotte-Lüttge (2005) har forskat i interaktion mellan tvåspråkiga elever och deras lärare i en enspråkig klassrumsdiskurs där svenskan fungerar som undervisningsspråk. Eleverna som deltagit i Slotte-Lüttges avhandlingsprocess är bosatta i en stark finskdominerad miljö där de går i en svenskspråkig skola, vilket liknar situationen i Svenska skolan i Hyvinge. Enligt Slotte-Lüttge fungerar den enspråkiga klassrumsdiskursen ”som utgångspunkt och samtidigt som kontrasterande fond för elevers och lärares språkrelaterade deltagande

i klassrummet.” (2005, 193). Den här utgångspunkten verkar också vara relevant i klassrumsdiskursen i Svenska skolan i Hyvinge: enligt en lärare i skolan påminns eleverna om att tala svenska, men ibland kan det handla om enstaka ord som eleverna inte vet på svenska.

Tvåspråkigheten kan användas som resurs av elever i en enspråkig klassrumsdiskurs (Slotte-Lüttge 2005), vilket framgår i slutet av stycket ovan. I sin avhandling konstaterar Slotte-Lüttge (2005, 190) att ”tvåspråkigheten är en icke-prefererad, men fungerande resurs i interaktionen mellan elever och lärare, en resurs som kan relateras till språkligt lärande.” En lärarinformant från Svenska skolan i Hyvinge lyfter dessutom fram i sina svar att lärarna i skolan uppmuntrar eleverna använda svenska och stöder deras språkfärdigheter kontinuerligt. Det ovannämnda svaret antyder på tvåspråkighetens icke-prefererade status i klassrumsdiskursen fast det är tillåtet att använda finska som hjälpmedel. Enligt Slotte-Lüttge använder tvåspråkiga elever finska i en enspråkigt svensk klassrumsdiskurs exempelvis för att nå förståelse med läraren och klasskamraterna (2005, 188) och för att få ett innehållsligt budskap uttryckt (2005, 190).

Således kan konstateras att förhållningssättet till elevernas språkbruk i Svenska skolan i Hyvinge är annorlunda i jämförelse med de övriga skolorna som är med i denna studie. Till exempel hade en informant från Edsevä skola svarat på frågan om språkbruket mellan lärarna och eleverna när de är tillsammans i de praktiska ämnena: ”Det egna språket värdesätts och det är naturligt att det finska och svenska språket används parallellt. Lärarna talar sitt eget modersmål.” Svaren av informanterna från Svenska skolan i Hyvinge framhäver uppmuntran att hålla fast vid ramarna som gäller den enspråkiga normen. Att upprätthålla enspråkigheten kan dock bero på att Svenska skolan i Hyvinge saknar en undervisningsarrangemang som skulle innehålla tvåspråkig undervisning, medan Edsevä skola i Pedersöre ordnar tvåspråkiga musik- och gymnastiklektioner där både svenska och finska används som undervisningsspråk.

För att komma underfund med lärarnas språkbruk i Svenska skolan i Hyvinge ställde jag en fråga om lärarnas användning av finska i andra situationer utöver lektionerna i slöjd och modersmålsinriktad finska. Denna fråga baserade sig också på antagandet om att det ordnas några slöjdtimmar där undervisningen ges på finska.

Användningen av finskan är begränsad till enstaka situationer där svenskan ändå i huvudsak fungerar som kommunikationsspråk. Det framgår också i svaren att finskan används när elevens föräldrar inte behärskar svenska. Finskan är alltså inte i ett aktivt bruk i skolans vardag, och det framgår även i enkätsvaren att lärarna aktivt uppmuntrar eleverna att använda svenskan och hålla fast vid den enspråkiga normen. Situationen i Svenska skolan i Hyvinge liknar envägsspråkbad där alla elever badar i samma språk dvs. svenskan (Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi & Skinnari 2018, 15). Det gemensamma mellan språkbadprogrammet och Svenska skolan i Hyvinge gäller också kontinuiteten (Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi & Skinnari 2018, 23) mellan utbildningsstadierna: Svenska skolan i Hyvinge integrerar finskspråkiga barn som gått i svenskspråkigt språkbad. I grundskolan hamnar dessa barn igen i en situation där de badar i ett och samma språk.

Flera svar som gällde språkbruket mellan de svensk- och finskspråkiga eleverna i Hindhår skola belyste att lärarna i skolan ansåg det vara naturligt och mycket positivt att eleverna umgås med varandra över språkgränserna. Som sina kollegor i Hindhår skola hade också lärarna i Edsevä skola positiva inställningar kring användningen av både svenska och finska under skoldagen. Ytterligare framhävde informanterna i Edsevä skola att kommunikationen som sker över språkgränserna förbättrar elevernas förståelse av den andra kulturen och drar de svensk- och finskspråkiga eleverna närmare varandra. Till exempel påpekar Merisuo-Storm (2013, 170) att tvåspråkig undervisning strävar efter att eleven lär sig tåla och uppskatta det som är annorlunda, vilket också är ett bevisat resultat av detta slags undervisning (Sundman 2013a, 79). En informant från Edsevä skola konstaterade dessutom i sitt svar att eleverna även uppmuntras till att vara aktiva språkbrukare som vågar uttrycka sig själva och använda det andra språket.

Följaktligen kan konstateras att skillnaden i förhållningssättet till språkbruket med tanke på tvåspråkighet respektive enspråkighet är tämligen stor när Svenska skolan i Hyvinge jämförs med Hindhår skola och Edsevä skola. I de två sistnämnda skolorna ses elevernas ömsesidiga kommunikation över språkgränserna och den levande tvåspråkigheten som eftersträvensvärda fenomen. I sin tur tillämpar Svenska skolan i Hyvinge principen om enspråkigheten i all verksamhet. Denna skillnad som gäller förhållningssättet till språkbruket kan åtminstone i viss mån bero på om det

överhuvudtaget finns lektioner och aktiviteter där handledningen ges tvåspråkigt på finska och svenska. Av samtliga tre skolor har Hindhår skola och Edsevö skola tvåspråkig verksamhet under skoldagen, vilket framgår i enkätsvaren. Svenska skolan i Hyvinge ordnar allt enspråkigt på svenska, och möjligtvis därför är förhållningssättet till tvåspråkigheten helt annorlunda jämfört med Hindhår skola och Edsevö skola.

5.1.2 Lärarnas inställningar till framtiden för de nuvarande skolarrangemangen

I detta avsnitt behandlar jag lärarnas inställningar till samarbetet mellan dem över skolgränserna i de samlokaliserade skolor som är med i denna studie och vilka reformer skolorna möjligtvis behöver med tanke på skolarrangemangen. Enkätundersökningens syfte var också att kartlägga hur nöjda lärarna är med skolornas procedurer i nuläget.

Av enkätsvaren framgår att lärarna i Hindhår skola och Hinthaaran koulu har ett aktivt samarbete med varandra. Det följande svaret av en lärare i Hindhår skola ger en mycket omfattande bild av samarbetet och den gemensamma verksamheten som finns mellan skolornas lärare.

”Vi har gemensamma möten 1 gång per månad, planerar aktiviteter tillsammans, ingår i samma ansvarsteam, utbyter ideer med varandra. Samtalar med varandra på rasten då man är rastvakt”

Gällande samarbetet mellan lärarna ställde jag också en kompletterande fråga som kartlade om det är fråga om undervisning eller någon annan verksamhet ifall lärarna samarbetar med varandra. En informant hade svarat på denna tilläggsfråga att det är fråga om mestadels undervisning men i viss mån även rekreation. Eftersom Edsevö skola och Edsevön koulu tillsammans utgör en samlokalisering som Hindhår skola och Hinthaaran koulu i Borgå var mitt syfte också att ta reda på lärarnas samarbete mellan dessa två skolor i Pedersöre. Lärarna från både Edsevö skola och Edsevön koulu skapat olika former av rikt och omgivande samarbete.

Hur samarbetar lärarna i de två skolorna kring Edsevömodellen?

”Exempel på samarbetsformer: - Gemensamma samplaneringsmöten - Gemensam utvecklingsplan med samma utvecklingsområden. - Gemensam planering av undervisningen i praktiska ämnen. - Språkfrämjande aktiviteter mellan åldersgrupperna, t.ex. genom tandemundervisning. - Båda språkgrupperna representerade i elevkåren och energiteamet. - En finskspråkig lärare håller lekfinska för de svenskspråkiga eleverna och vice versa. - Tillsammans planerar lärarna språkfrämjande aktiviteter.”

Samarbetet mellan lärarna i dessa samlokaliserade skolor i Pedersöre är mycket utvecklat och det framgår ovan att samarbetet har utvidgats långt till den pedagogiska nivån. Det framgår i svaren att lärarna försöker hitta nya samarbetsformer för att stimulera eleverna att våga lyssna och smånigom använda sig av det andra språket, vilket belyser en djup pedagogisk och didaktisk förståelse av tvåspråkig undervisning. Också ”lekfinskan och -svenskan” som lyfts fram framhäver den höga kompetensnivån med skolans praktiska lösningar i dess undervisning. Det ovannämnda handlar också om lärarnas planering kring språkfrämjande aktiviteter, vilket liknar praxisen mellan Hindhår skola och Hinthaaran koulu i Borgå.

Det som är mycket påfallande i svaren är att Edsevö skola och Edsevön koulu har en gemensam elevkår där de svensk-och finskspråkiga eleverna driver verksamheten tillsammans. En elevkår är ett av de första organen där unga får möjligheten att lära sig fatta beslut om gemensamma ärenden. Därför anser jag elevkårssamarbetet över språkgränserna vara viktigt ur en tvåspråkig synvinkel. Som Sundman (2013a) betonar har en tvåspråkig skola en tendens att främja förståelsen och uppskattandet av den andra språkgruppen. En elevkår skapar en unik omgivning där eleverna med olika förstaspråk blir tvungna att umgås med varandra för att nå gemensamma mål.

Samarbetet mellan de två samlokaliserade skolorna i Pedersöre har fått en speciell beteckning som kallas för Edsevömodellen. Enligt Edsevö skolas webbsida (2020) modellen går ut på att ”elever från båda språkgrupperna är tillsammans i alla praktiska ämnen. Alla aktiviteter och evenemang utanför klassen är tvåspråkiga”. Eftersom denna modell återspeglar de praktiska lösningarna kring en tvåspråkig skola ville jag koncentrera mig närmare på lärarnas förhållningssätt till Edsevömodellen. Först ställde jag en fråga om vilka fördelar och/eller nackdelar läraren tycker att Edsevömodellen har.

”Fördelarna är främst att man tidigt lär sig höra och småningom förstå mycket av det andra språket samt kanske våga använda det också. Eleverna ser nyttan av det andra språket tidigt och blir toleranta. Ser inga egentliga nackdelar hos oss, men modellen går inte att kopiera rakt av till vilken plats i Finland som helst.”

Lärarnas åsikter kring Edsevömodellen är starkt präglade av modellens fördelar. Det som lärarna betonar är att modellen har en positiv inverkan på elevernas språkkunskaper i det andra inhemska språket och inställningar kring den andra språkgruppen. Edsevömodellen presenterar de fullständiga procedurerna i idén om en tvåspråkig svensk-finsk skola fast modellen endast begränsas till de praktiska ämnena och aktiviteterna utanför klassen. Som den tidigare forskningen har visat lär sig eleverna uppskatta det andra språket och dess kultur genom tvåspråkig undervisning, vilket drar språkgrupperna närmare varandra (Sundman 2013a, 22). Informanterna lyfter också fram att Edsevömodellen skapar förutsättningarna till att i ett tidigt skede lära sig det andra språket genom att höra och småningom använda det. Modellen gör det lättare för en tvåspråkig person i framtiden att lära sig nya språk jämfört med en enspråkig person (Sundman 2013b, 6).

I enkäten frågade jag också om huruvida informanterna vill utvidga Edsevömodellen till de övriga läroämnena, vilket dessutom skulle betyda viljan att stegvis gå mot en äkta tvåspråkig skola. Svaren belyser att ingen av lärarna aktivt vill utvidga modellen till att gälla de läroämnen som inte tillhör kategorin under beteckningen ”de praktiska ämnena” (musik, gymnastik).

”Vi är nöjda med de samarbetsformer vi har idag. Det finns ämnen där eleven gynnas av att få undervisning på eget modersmål. I vår skola har elever från tvåspråkiga familjer möjlighet att ha modersmålsinriktad finska/svenska med den andra språkgruppen.”

”Det är viktigt att eleverna får fakta och olika begrepp på sitt eget modersmål. Men nu har min klass och motsvarande finska klass likadant material i omgivningslära, vilket gör att vi kan samarbeta mer i det undervisningsämnet genom att lära varandra och göra olika projekt tillsammans. Hela tiden funderar vi mer kring vad annat som vi kunde jobba tillsammans med.”

Som konstaterats finns det inte en direkt vilja bland lärarna i Edsevö skola att utvidga den tvåspråkiga undervisningen i de praktiska läroämnena till att gälla andra ämnen. Det nedersta svaret ovan tyder ändå på att det finns en kontinuerlig diskussion mellan lärarna om vad annat som de kunde jobba tillsammans med.

Eftersom Svenska skolan i Hyvinge inte fungerar som samlokalisering med en annan skola har skolan inte ett omfattande samarbete som de samlokaliserade skolorna i Borgå och Pedersöre. Därför frågade jag lärarna i Svenska skolan i Hyvinge hur nöjda lärarna är med den nuvarande praxisen och arrangemangen i skolan. Lärarna skriver att de är nöjda med hur skolan i nuläget fungerar. På tilläggsfrågan om möjliga förändringar som lärarna fritt fick föreslå i enkäten svarade den ena att svenskspråkiga elevvårdtjänster ibland skulle behövas.

Frågan om lärarnas belåtenhet med de nuvarande arrangemangen i deras skolor ställdes också till lärarna i Hindhår skola och Edsevö skola. Alla enkätsvar från båda samlokaliserade skolorna visar att informanterna är nöjda med praxisen och arrangemangen i den egna skolan och att det inte finns något behov av förändringar. I två svar från Edsevö skola kan dock observeras att vikten av den kontinuerliga utvecklingsplanen med Edsevön koulu betonas relativt mycket.

”Precis som lärarna har även rektorerna ett väl fungerande samarbete. Administrativt är vi två skolor men i praktiken mera som en skola. Hela vår verksamhet utgår från den gemensamma utvecklingsplanen med samma utvecklingsområden.”

”Tack vare den kontinuerliga diskussionen kring vad mer vi kan arbeta med för att utveckla samarbete med våra skolor gör att skolan hela tiden utvecklas.”

Även om det bland lärarna råder en omfattande belåtenhet med samarbetet som utgår från samlokaliseringsmodellen belyser svaren ovan att utvecklingen av samarbetet mellan de två skolorna i Pedersöre aldrig blir färdig. Det är också intressant att notera i svaren att en informant direkt medger att de är ”mera som en skola” fast de administrativt är två skolor, vilket i sig skapar ett tankemönster om en äkta tvåspråkig skola fast det gäller en samlokalisering.

5.1.3 Vill lärarna övergå till en tvåspråkig skola?

Var och en av lärarna oberoende av skolan där hen undervisar fick svara på två frågor om övergången till en tvåspråkig skola där både svenska och finska skulle fungera som undervisningsspråk. Den första frågan om övergången (*Hur förhåller du dig till idén om en potentiell finländsk tvåspråkig skola med undervisning på både svenska och finska?*) var obligatorisk för alla att besvara. Nedan finns några svar från Hindhår skola och Edsevö, dvs. studiens samlokaliserade skolor.

”Det skulle vara helt okej” (Hindhår skola)

”Låter bra...men tror inte aktuellt här hos oss” (Hindhår skola)

”Måste vara mycket genomtänkt för att eventuellt kunna fungera.” (Edsevö skola)

”Det är svårt att ge ett entydigt svar på den frågan, det beror mycket på i vilken kontext skolan finns. Här hos oss fungerar det utmärkt. Vi upplever att vi tillsammans är så mycket mer än vi skulle vara som två enskilda skolor.” (Edsevö skola)

En analys av svaren visar att ingen av lärarna i dessa samlokaliserade skolor förhåller sig påfallande negativt till idén om en tvåspråkig skola. De erkänner ändå att införandet av en eventuell tvåspråkig svensk-finsk skola kräver en genomtänkt process, och att det finns olika faktorer som ska tas till hänsyn innan en möjlig övergång kan förverkligas. Det som betonas i svaren är att eleven ska få en viss del av undervisningen på sitt eget modersmål för att språkkunskaperna i båda språken ska bli väletablerade. En av informanterna från Hindhår skola lyfter fram i sitt svar att ”eleverna skulle bestå till 50 % av båda språkgrupperna”, vilket belyser en modell som skulle möjliggöra att en viss del av all undervisning skulle ges på båda språken.

En informant från Edsevö skola svarade att det är ”viktigt att eleverna får höra det andra språket, eftersom många elever bor på sådana ställen där de kanske inte så ofta hör det andra språket”. Denna synpunkt är viktig att notera eftersom språkbruket utanför skolan har en stark inverkan på elevens skolframgång: 30 % av de elever som går i en svenskspråkig skola och talar mestadels finska hemma men svenska i skolan fick ett svagt eller mycket svagt resultat i PISA-provet år 2009 som mätte prestationen i läsförmågan (Harju-Luukkainen & Nissinen 2012). Enligt Brunell (1993 genom Harju-Luukkainen & Hellgren 2013, 256) är läsförmågan sämre hos de elever som går i en svenskspråkig skola i Finland desto mera eleverna använder finska hemma. Kortfattat kan konstateras att orsaken till att svenskspråkiga elever får sämre resultat i PISA beror på den stora andelen av tvåspråkiga elever och andra elever med ett annat förstaspråk i samma skola (Harju-Luukkainen & Nissinen 2011). Möjligheten att svara på PISA-frågorna på sitt hemspråk som också vore skolans undervisningsspråk skulle troligen förbättra elevernas prestation.

I sin tur hade lärarna i Svenska skolan i Hyvinge ett helt annorlunda förhållningssätt till en tvåspråkig svensk-finsk skola. Ingen av lärarinformanterna från Hyvinge kan anses stå för övergången.

Om svaren från Hindhår skola och Edsevä skola kan beskrivas som positiva/neutrala kring tvåspråkiga skolor framhäver informanterna från Svenska skolan i Hyvinge en helt annorlunda inställning. Som sagts antyder inget av svaren av lärarna i Hyvinge på viljan att övergå till ett tvåspråkigt skolsystem. En informant (Hyvinge) konstaterar att tvåspråkig undervisning hör till språkbadskolornas ansvar. Språkbad (se avsnitt 2.2) är avsett endast för majoritetsspråkstalande elever, och badspråket är landets/regionens minoritetsspråk (i Finland har svenskan dock en officiell status som nationalspråk). Målgruppen till språkbad är enspråkiga elever som tillhör den språkliga majoriteten (Bergroth & Björklund 2013, 91), dvs. i allmänhet de finskspråkiga i Finland.

Den sista frågan i varje enkät handlade om fördelarna och nackdelarna som en tvåspråkig svensk-finsk skola möjligtvis skulle orsaka enligt informanterna. Svaren av lärarna i Svenska skolan i Hyvinge belyser samma pessimistiska förhållningssätt som framkommer i svaren på den tidigare frågan om övergången till en tvåspråkig skola.

”Språket utvecklas inte så bra som i en fullständigt svensk- eller finskskola. Och varför skulle vi blanda in en tvåspråkigskola då vi redan har språkbadsundervisning i Finland”

”finska har redan nu en stor roll i elevernas liv, för att lära sig svenska måste svenskan betonas väldigt mycket”

I ett svar framgår det att en lärare anser att språket (modersmålet) inte skulle utvecklas i en tvåspråkig skola så bra som i en fullständig svensk- eller finsk skola. Den tidigare forskningen har ändå bevisat att detta ovannämnda vanliga tankemönster kring tvåspråkig undervisning inte stämmer. Nikula och Järvinen (2013, 143–144) lyfter fram att skolframgången inte försämras på grund av undervisningsspråket: ”Undervisning på främmande språk är inte skadlig för allmän skolframgång, inte heller för utvecklingen av läs- och skrivfärdigheterna i modersmålet.” Det har dock observerats att undervisningen på främmande språk kräver ganska mycket av eleven eftersom hen då ska använda hela kapaciteten i sina

språkkunskaper (Nikula & Järvinen 2013, 151). I allmänhet är eleverna i tvåspråkig undervisning mycket motiverade att använda undervisningsspråket (Merisuo-Storm 2002)

Marketta Sundman (2013a, 56) konstaterar också att modersmålsutvecklingen inte blir skadad av andraspråksinläringen: ”Forskning har också visat att inläring av ett andraspråk inte har någon negativ effekt på majoritetsbarnens kompetens i modersmålet, snarare tvärtom.” Dessutom finn det forskning om CLIL-undervisningens (se 2.3) positiva inverkan på modesmålsinläringen. Merisuo-Storm (2013, 181–189) hänvisar till en undersökning som visat att lågstadieelever som gått i undervisning på både engelska och finska klarade sig bättre i prov som mätte läsförståelse och rättskrivning i modersmålet jämfört med de elever som bara haft enspråkig undervisning på finska.

En informant från Hyvinge lyfter fram en anmärkningsvärd faktor om finskans stora roll i elevernas liv. Hyvinge är en finskdominerad ort och därför ska de språkliga förhållandena i staden tas i beaktande. Sundman (2013b, 67) framhäver att skolorna som fullständigt fungerar på elevens modersmål är en av de viktigaste krafterna som stöder minoritetsspråken och deras bestånd överallt i världen. Nu ska ännu konstateras att svenskan inte är ett minoritetsspråk utan ett nationalspråk i Finland, men i Hyvingeskalen är det relevant att tala om ett ”minoritetsspråk” på grund av finskans dominans i staden och dess omgivning.

Samma informant som betonade finskans stora roll i elevernas liv redan i nuläget framhäver dessutom att ”för att lära sig svenska måste svenskan betonas väldigt mycket”. Om en tvåspråkig skola ligger i ett område där bara det ena av undervisningsspråken är dominerande i näromgivningen är det klart att det ska sättas fokus på att bägge undervisningsspråken jämlikt används i undervisningen. Det som är viktigt att observera gällande tvåspråkiga undervisningslösningar kring Svenska skolan i Hyvinge är fördelningen BICS respektive CALP (se avsnitt 2.5) eftersom läroanstalten är en svenskspråkig skola som finns i en finskdominerad miljö.

Eftersom skolan är en central plats för utvecklingen av CALP är det möjligt att en finskspråkig elev, som går i en svenskspråkig skola i en miljö där finskan är det dominerande språket (t.ex. Hyvinge), inte uppnår tillräckliga CALP-kunskaper i

finskan. Det ovannämnda är skadligt till exempel med tanke på elevens vidarestudiemöjligheter på andra stadiet. Därför är det viktigt att uppfatta att om en hypotetisk tvåspråkig svensk-finsk skola ligger i ett område där det ena av nationalspråken överlägset är dominerande ska det satsas rättvist på undervisningen på båda språken. Elevens språkliga kunskaper i *cognitive/academic language proficiency* ska bli välutvecklade i både svenska och finska.

Lärarna i studiens samlokaliserade skolor ser flera fördelar med en tvåspråkig skola än sina kollegor i Svenska skolan i Hyvinge. Lärarna i de samlokaliserade skolorna betonar också olika möjliga nackdelar som kan uppstå ifall utförandet av en eventuell tvåspråkig svensk-finsk skola inte är noggrant genomtänkt.

”Det skulle kanske väcka intresse för det andra språket.” (Hindhår skola)

”Svenskan blir lätt i underläge ifall det finns flera finska elever än svenska.” (Hindhår skola)

”Fördelar är just att man lär sig höra, förstå och tolerera men nackdelen kan bli att inget språk blir starkt om man inte har en tydlig struktur och ett genomtänkt system.” (Edsevö skola)

Potentiella fördelar som lärarna från Hindhår skola och Edsevö skola lyfter fram gäller utvecklingen av språkkunskaperna i andraspråket och kunskapen att tolerera och förstå den andra kulturen. Dessa två ovannämnda fördelar har också en vetenskaplig bevisning (Sundman 2013a, 79; Sundman 2013b, 61) som konstaterats tidigare i denna studie. I svaren framgår dock olika risker som ofta förknippas med tvåspråkiga svensk-finska skolor. En lärare från Hindhår skola skriver i sitt svar att svenska lätt blir i underläge ”ifall det finns flera finska elever än svenska”.

USA är känt för sitt omfattande tvåspråkiga skolsystem där fördelningen mellan majoritetseleverna och minoritetseleverna enligt de gemensamma principerna ska vara så jämn som möjligt så att det ena undervisningsspråket inte blir för dominerande i jämförelse med det andra. Samma princip gäller i hög grad också en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola (Sundman 2013a, 51). Denna modell som baserar sig på undervisningsspråkens ömsesidiga jämlikhet enligt antalet lektioner på vartenda språk är dessutom ett alternativ som möjligtvis kunde tillämpas i Finland. Sundman (2013a, 58) presenterar en modell där samtliga läroämnen turvis (t.ex. vartannat år) skulle undervisas på det ena av Finlands nationalspråk, vilket också

skulle ge en så jämn fördelning mellan svenskspråkiga och finskspråkiga elever som möjligt.

I svaren från Edsevö skola skriver lärarna att några möjliga nackdelar skulle vara att ”inget språk blir starkt ” och att ”de (eleverna) går miste om något på sitt modersmål...”. Dessa synpunkter anser jag vara viktiga att gå igenom i denna avhandling eftersom de ofta dyker upp kring diskussionen om tvåspråkiga skolor. Sundman understryker (1998) att ett centralt problem med en tvåspråkig skola är att eleverna löper risk att bli halvspråkiga i både finska och svenska, vilket innebär att barnet inte utvecklar funktionellt goda kunskaper i något av dessa språk. Därför är det mycket viktigt att det utförs en genomtänkt föregående process innan en svensk-finsk skola skulle tas i bruk i Finland. Också några av lärarinformerarna betonar tonvikten på en välutförd planering gällande tvåspråkiga skolor.

Tvåspråkigheten anses utveckla den metalingvistiska kompetensen och ett slags allmän språkförmåga. Tvåspråkigheten är alltså inte ett hot mot den språkliga utvecklingen hos människan (Sundman 2013b, 61). Fast utvecklingen av elevens modersmål kan bli långsammare i en tvåspråkig skola än i en enspråkig skola är kunskapsnivån densamma i modersmålet i slutet av grundskolan (Merisuo-Storm 2013).

5.2 Intervjuerna

I detta avsnitt går jag igenom hurdana inställningar bildningsdirektören i Borgå, bildningschefen i Hyvinge och skoldirektören i Pedersöre har till en tvåspråkig skola och den skola som ligger i den egna kommunen. Analysen av de ovannämnda personernas svar baserar sig på tematisk näranalys och mina egna tolkningar.

5.2.1 Inställningen till skolan i den egna kommunen

Skoldirektör Järvinen i Pedersöre och bildningschef Halonen i Hyvinge är nöjda med skolarrangemangen som är i bruk i deras kommuner. Järvinen poängterar dessutom att även elevernas vårdnadshavare och skolans personal förhåller sig positivt till Edsevömodellen, och att det anses vara viktigt att eleverna lär sig ämnesinnehållet i teoriämnen på sitt modersmål. Järvinen lyfter också fram att eleverna som gått skolan under Edsevömodellen klarar sig bättre än normalt i prov som mäter allmänspråklig

kompetens. Den tidigare forskningen har också visat att elever som fått tvåspråkig undervisning får bättre resultat i modersmålstester jämfört med de elever som gått i enspråkig undervisning (Merisuo-Storm 2013, 181–189).

Bildningsdirektör Gustafsson i Borgå betonar i sin tur att samlokaliseringen mellan Hindhår skola och Hinthaaran koulu är överlappande, vilket ökar mängden av förvaltning. Ur en tvåspråkig synvinkel tar hon inte ställning till det nuvarande skolarrangemanget.

5.2.2 Tankar om en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola

De intervjuade personernas svar visar mycket varierande inställningar till en tvåspråkig skola. Bildningschef Halonen (Hyvinge) ser att det inte finns ett behov av att förändra eller utvidga den nuvarande modellen. Han säger också i sin intervju att införandet av en tvåspråkig svensk-finsk skola skulle öka kostnaderna i den nuvarande ekonomiska situationen, vilket är ett konkret hinder. Järvinen (Pedersöre) påpekar att det inte går att generalisera en modell av en tvåspråkig skola som skulle fungera var som helst i Finland. Järvinen konstaterar att Edsevö skola och Edsevön koulu har skapat ett arrangemang som fungerar i Pedersöre, men det är inte garanterat att en motsvarande modell skulle vara relevant att ta i bruk någon annanstans.

Bildningsdirektör Gustafsson (Borgå) konstaterar att en tvåspråkig svensk-finsk skola skulle vara en rationell och övergripande lösning som åtminstone borde experimenteras. I sitt svar påpekar Gustafsson att rektorn i en tvåspråkig skola borde vara helt tvåspråkig och också en del av lärarna för att modellen ska fungera. Det finns dock forskning om att ett tvåspråkigt svensk-finskt skolsystem kunde resultera i att många svenskspråkiga skolor kunde läggas ner i Finland (Gripenberg 2001, 15; Tandefelt 2003, 53). Gustafsson lyfter fram en annan ansats i sin intervju: en tvåspråkig svensk-finsk skola kan vara en bra lösning att hålla kvar skolorna i sådana kommuner där antalet födda barn radikalt minskar.

Fritjof Sahlgren, professor vid fakulteten för pedagogik och välfärdstudier vid Åbo akademi, har dessutom konstaterat på Kommuntorget's nätsida (14.9.2016) att det behövs mera samlokaliseringar av svenska och finska skolor eftersom antalet tvåspråkiga elever ökar och antalet svenskspråkiga minskar. Kommuntorget är ett

svenskspråkigt media inom den kommunala sektorn. Sahlgrens uttalande hänvisar till att det inte finns tillräckligt med svenskspråkiga barn så att svenskspråkiga skolors verksamhet kunde säkras i några kommuner. Därför behövs det att föra svensk- och finskspråkiga elever samman för att skolenhetens existens överhuvudtaget kan pågå i de kommuner där antalet enspråkigt svenskspråkiga barn minskar.

5.2.3 Fördelar och nackdelar med en tvåspråkig skola

Både Gustafsson (Borgå) och Järvinen (Pedersöre) anser att tvåspråkig undervisning ökar toleransen mot den andra språkgruppen. Det ovannämnda är också ett av syftena med tvåspråkig undervisning (Merisuo-Storm 2013, 170), och enligt Sundman (2013a, 57) anses personer som gått i en tvåspråkig skola i allmänhet vara mer toleranta än andra mot främmande språkgrupper och kulturer. Bägge direktörerna ser att en tvåspråkig skola skulle skapa en känsla av gemenskap. Järvinen framhäver att det bara finns en Edsevä skola som deltar i idrottstävlingar i stället för två separata skolor och att de svensk- och finskspråkiga eleverna vinner eller förlorar tillsammans. Han påpekar också att det inte finns några gräl mellan språkgrupperna.

Som konstaterats tidigare i detta avsnitt får eleverna i Edsevä skola bättre resultat än normalt i tester som mäter allmänspråklig kompetens, vilket framgår i intervjun med Järvinen. Det har vetenskapligt bevisats att undervisningen på två olika språk stöder utvecklingen av den kognitiva förmågan hos barnet (Diaz & Klingler 1991, Sundman 2013a, Sundman 2013b). Forskningen har också visat att eleverna som gått i tvåspråkig undervisning klarar sig bättre i läsning än de som gått i skolan enspråkigt, vilket till exempel framgår i PISA 2003 och 2009 (Harju-Luukkainen & Hellgren 2013).

De nackdelar och utmaningar som Gustafsson och Järvinen nämner handlar mycket om de minoritetsspråkstalandes och tvåspråkigas ställning i en eventuell tvåspråkig skola. Enligt 17 § i Finlands grundlag (L 731/1999) ska den offentliga makten tillgodose landets svensk- och finskspråkiga befolknings kulturella och samhällseliga behov enligt lika grunder. Tillräcklig undervisning av modersmålet ska garanteras i en omgivning där elevens modersmål inte är majoritetsspråket. Järvinen konstaterar att en öppen fråga kring en potentiell tvåspråkig svensk-finsk skola i det svenskdominerade Pedersöre är hur man ska säkra att varje finskspråkig och

tvåspråkig elev uppnår en tillräcklig kompetensnivå i sitt modersmål. Också Tandefelt (2003, 52) lyfter fram samma synpunkt: ”Som vi ser det är problemet bara att vi i dag inte längre i alla miljöer och i alla sammanhang kan garantera att det svenska språket utvecklas till den nivå som lärarna, föräldrarna och barnen själva skulle önska. (I andra miljöer har man i stället problem med att utveckla den finska språkfärdigheten, men det är ett problemkomplex som vi inte har som uppgift att lösa.)”. Frågan om modersmålskunskaperna gäller också de svenskspråkiga eleverna i Hindhår skola eftersom över hälften av borgåborna har finska som modersmål. År 2019 hade 28,9 % av invånarna i Borgå svenska som modersmål (Statistikcentralen 2019).

Enligt Gustafsson finns det variation i inställningen till en tvåspråkig skola i olika familjer, vilket kan leda till ökad motsättning mellan språkgrupperna. Enligt Sundman (2013a, 27) finns det oro på finlandssvenskt håll att den finlandssvenska identiteten blir hotad i en tvåspråkig skola. I sin tur anser de finskspråkiga att en tvåspråkig svensk-finsk skola skulle föra språkgrupperna närmare varandra (Sundman 2013a, 26).

Halonen (Hyvinge) lyfter fram att införandet av en tvåspråkig skola skulle orsaka extra kostnader och i värsta fall torpedera hela modellen. Han konstaterar också att det skulle uppstå en brist på behöriga svensklärare åtminstone i lågstadieskolor. Det är inte klart om det överhuvudtaget finns tillräckligt med behöriga svenskspråkiga lärare till eventuella tvåspråkiga svensk-finska skolor (Sundman 2013a, 62; Sundman 2013b, 66).

6 Diskussion

I denna avhandling har jag undersökt hurdana tankar utbildningspersonal och -beslutsfattare har i några kommuner där tvåspråkigheten åtminstone i viss mån är ett närvarande fenomen inom skolsektorn. Genom den här undersökningen har jag strävat efter att belysa framtiden för en potentiell finländsk tvåspråkig skola med svenska och finska som undervisningsspråk. I början av studien ställde jag upp följande forskningsfrågor:

- Hur förhåller sig finländsk utbildningspersonal och -beslutsfattare som behandlar frågor kring tvåspråkigheten till övergången till ett rent tvåspråkigt skolsystem?
- Hur skiljer sig förhållningssätten till tvåspråkig undervisning från varandra i de kommuner där det finns en skola eller flera skolor (t.ex. samlokaliseringar, Hyvinge modell) som i viss mån liknar en tvåspråkig skola?
- Hur förhåller sig informanterna till att fortsätta med de modeller som redan är i bruk i de skolor jag valt för undersökningen?

De mest uppenbara fördelarna med tvåspråkig undervisning gäller språkförmågan: vid sidan av normal modersmålskompetens tillägnar sig elever utmärkta kunskaper i ett annat språk. Mångsidiga språkkunskaper är i sig ett mycket stort plus med tanke på studier och arbetsmarknader. Genom tvåspråkig undervisning blir elever bekanta med en annan kultur och ett annat språk, vilket lär dem att uppskatta den andra språkgruppen i skolan. Därtill förbättrar undervisningen som ges på två olika språk individens kognitiva färdigheter. Nackdelarna och riskerna med tvåspråkig undervisning handlar i hög grad om den språkliga identiteten särskilt hos de elever vars modersmål talas av en språklig minoritet: exempelvis de enspråkigt svenskspråkiga skolorna i Finland anses vara den finlandssvenska identitetens och kulturens grundsten. För en potentiell svensk-finsk skolas del är också en konkret risk att det inte finns tillräckligt med läromaterial och behöriga lärare. Dessutom skulle de nuvarande svenskspråkiga skolorna möjligtvis bli hotade av en nedläggning efter införandet av tvåspråkiga svensk-finska skolor.

När det gäller lärarnas och tjänstemännens inställning till tvåspråkig undervisning och en tvåspråkig svensk-finsk skola har informanterna från Borgå och Pedersöre de mest positiva synsätten. Bildningsdirektören i Borgå och lärarna från Hindhår skola gav flera svar som står för övergången till en eventuell tvåspråkig skola. Också lärarna från Edsevö skola och skoldirektören i Pedersöre förhöll sig positivt till tvåspråkig undervisning och Edsevömodellen men betonar kontexten där skolan finns. Både Hindhår skola och Edsevö skola fungerar som samlokalisering i ett tätt samarbete med en finskspråkig skola, vilket troligen påverkar informanternas öppna och positiva inställning till tvåspråkigheten i skolorna. I sin tur förhöll sig lärarna från Svenska skolan i Hyvinge och stadens bildningschef mera pessimistiskt och även negativt till idén om införandet av en tvåspråkig skola. Denna stora attitydskillnad mellan de samlokaliserade skolorna och den icke-samlokaliserade skolan kan bero på arrangemangen: I Hindhår skola och Edsevö skola är tvåspråkigheten i viss mån alltid närvarande i skolans vardag men inte i Svenska skolan i Hyvinge.

Av alla orter som är med i denna undersökning hamnar Borgå mellan Pedersöre och Hyvinge när det gäller andelen svenskspråkiga i staden, år 2019 utgjorde de svenskspråkiga 28,9 % av Borgås befolkning. I sin tur är andelen svenskspråkiga 88,8 % i Pedersöre och 0,9 % i Hyvinge (Statistikcentralen 2019). Eftersom nästan två tredjedelar i Borgå talar svenska som modersmål och största delen av de övriga finska kan staden praktiskt taget anses vara tvåspråkigast av alla tre. Detta kan framgå som positiva attityder till en svensk-finsk skola och tvåspråkig utbildning bland informanterna från Borgå. Som konstaterats tidigare ansåg skoldirektören i Pedersöre och några av lärarna i Edsevö skola att frågan om införandet av en tvåspråkig skola är regional. Därför ska det tas till hänsyn att alla elever uppnår goda kunskaper i sitt förstaspråk fastän elevens förstaspråk inte skulle vara det dominerande språket i närmiljön. Skoldirektör Järvinen i Pedersöre betonade även att det inte är garanterat att en och samma modell av en tvåspråkig svensk-finsk skola skulle fungera var som helst i Finland.

Enligt lärarnas svar är de nöjda med den nuvarande praxisen och modellerna som är i bruk i deras skolor. Av direktörerna konstaterade Gustafsson att samlokaliseringen mellan Hindhår skola och Hinthaaran koulu orsakar överlappande förvaltning, men

Järvinen och Halonen är nöjda med de praktiska lösningarna i skolan i den egna kommunen. Efter att ha granskat svaren från både lärarna och tjänstemännen kan jag konstatera att ingen av informanterna vill skapa ett subtraktivt finländskt tvåspråkigt skolsystem som till exempel är i bruk i USA (se 2.6.1). Den subtraktiva modellen strävar efter att elevens modersmål blir ersatt med ett annat språk som vanligtvis är landets majoritetsspråk (Baker 2011, 207).

Tvåspråkig undervisning förbättrar utvecklingen av de kognitiva färdigheterna hos barn (Diaz & Klingler 1991, 172; Sundman 2013b, 61), vilket betyder att detta slags undervisning har en positiv inverkan på inläringen av övriga läroämnen som matematik. Endast skoldirektören i Pedersöre lyfter fram att eleverna som i viss mån fått tvåspråkig undervisning i Edsevö skola får bättre resultat än normalt i tester som mäter allmänspråklig kompetens. Andra centrala fördelar som inte konstateras av informanterna är att undervisningen på främmande språk utvecklar kunskaperna att producera spontant tal (Dalton-Puffer 2011) och färdigheterna att skapa alternativa sätt att uttrycka sig själv i den omgivande världen även med en bristfällig kunskapsnivå (Lorenzo & Moore 2010, 30).

En av de praktiska utmaningarna med införandet av en tvåspråkig svensk-finsk skola gäller antalet behöriga svenskspråkiga lärare i Finland (Sundman 2013b, 62). Hotet om nedläggningen av svenskspråkiga skolor kan också aktualiseras om tvåspråkiga svensk-finska skolor tas i bruk. Bildningsdirektör Gustafsson konstaterade i sin intervju att tvåspråkiga skolor kan rädda den lokala skolans existens i en kommun. Gustafssons argument kan anses vara mycket relevant eftersom Tandefelt (2003, 53) också lyfter fram samma synpunkt: ”Redan i dag upplever man i många tvåspråkiga kommuner att barn från finsk- och tvåspråkiga hem behövs i den finlandssvenska skolan för att upprätthålla lärartjänster och skolor.”

I intervjun med skoldirektör Järvinen kom fram att personalen i Edsevö skola anser att det är viktigt att eleverna lär sig ämnesinnehållet i de teoretiska skolämnena på sitt modersmål. Detta ovannämnda är också ett säkert sätt att garantera att varje elev ska uppnå sådana språkkunskaper som motsvarar nivån CALP, dvs. *cognitive/academic language proficiency*. Dessa språkkunskaper behövs när eleven exempelvis lär sig olika ämnesinnehåll.

Som sagts tidigare i avhandlingen är en av utmaningarna med införandet av en tvåspråkig svensk-finsk skola hur man ska ta hänsyn till Finlands regionala skillnader ur en språklig synvinkel. Jag har presenterat tre olika orter (Borgå, Pedersöre och Hyvinge) och deras språkliga status och geografiska läge i denna studie. Följaktligen kan konstateras att andelen svensk- och finskspråkiga varierar mycket mellan orterna. Pedersöre ligger i den svenskspråkiga västkusten och Borgå och Hyvinge i det finskspråkiga Nyland. Därför är det inte enkelt att generalisera en tvåspråkig svensk-finsk skolmodell som kunde tas i bruk var som helst i Finland.

Skolorna där undervisningen ges på elevens modersmål är en av de viktigaste krafterna som stöder minoritetsspråk och deras fortlevnad i världen (Sundman 2013b, 67). Enligt de svenskspråkiga kan risken vara att svenskspråkiga elever börjar tala endast finska utanför klassrummet i tvåspråkiga skolor (Sundman 2013a, 27–29), vilket kan leda till enspråkighet och den taxelliska paradoxen (se 5.1.1). Det ovannämnda gäller särskilt situationen i den finskspråkiga huvudstadsregionen där svenskspråkiga elever kan ”drunkna” i överflöden av finskan. I sin tur konstaterade skoldirektör Järvinen att det är en utmaning hur man ska säkerställa att de finskspråkiga eleverna i den svenskspråkiga Pedersöre skulle uppnå goda kunskaper i modersmålet om en tvåspråkig skola togs i bruk i kommunen.

Eftersom det finns mer än 20 samlokaliserade skolor i Finland (Sahlström, From, Slotte-Lüttge 2013, 319) skulle det vara nyttigt att undersöka mer omfattande hur lärarna i dessa skolor ställer sig mot tvåspråkiga skolor. I denna avhandling har jag bara två samlokaliserade skolor och därför går det inte att generalisera mina forskningsresultat gälla alla samlokaliserade skolor i Finland. I denna studie har jag enbart fokuserat på lärares och några bildningstjänstemäns inställningar till tvåspråkiga skolor. Genom att ta elever som informanter med i forskningen kunde forskare utvidga sina uppfattningar om den tvåspråkiga undervisningen i Finland. Till exempel kunde man kartlägga hur eleverna i Edsevä skola skulle förhålla sig till den tvåspråkiga undervisningen i teoriämnena vid sidan av de praktiska ämnena.

I slutet av 2010-talet har en tvåspråkig svensk-finsk skola blivit ett aktuellt ämne i Helsingfors. I linje med stadens stadsstrategi har beslutsfattarna i Helsingfors börjat planera införandet av en ny flerspråkig skola med namnet *Nordiska skolan* (Helsingfors stad 2019). Det preliminära målet är att skolan skulle fungera under

finsk administration (Åkerholm & Sundman 2020). Enligt uppgifterna från våren 2020 skulle skolan ändå administreras både på svenskspråkigt och finskspråkigt håll (Åkerholm & Sundman 2020). Det sistnämnda alternativet att arrangera skolans förvaltning kräver ett undantagslov från undervisningsministeriet på grund av Finlands lagstiftning (Johansson 2020) eller en lagändring. Om *Nordiska skolan* blev verklighet skulle den vara den första tvåspråkiga svensk-finska skolan i Finland.

Källförteckning

- Baker, C. 2011. *Foundations of bilingual education and bilingualism*. 5:e uppl. Clevedon: Multilingual Matters.
- Bergroth, M. & Björklund, S. 2013. Kielikylpyohjelman tutkimustuloksia Suomessa: I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellisen seuran julkaisuja. Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Björklund, M. 2016. *Välkommen till de svenska seminarierna*. Kommuntorget. 14.9.2016. <https://kommuntorget.fi/politik-och-demokrati/svenska-seminarier/> (hämtad 3.4.2021)
- Björklund, S. & Mård-Miettinen, K. 2011. Integrating multiple languages in immersion: Swedish immersion in Finland. I D. J. Tedick, D. Christian & T. W. Fortune (red.) *Immersion education: practices, policies, possibilities*. Techset Composition Ltd. Salisbury: Storbritannien.
- Commission of the European Communities. 1995. *White paper on education and training. Teaching and learning. Towards the learning society*. Office for official publications of the European communities: Luxemburg. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0a8aa7a-5311-4eee-904c-98fa541108d8/language-en> (hämtad 27.2.2021)
- Cummins, J. 1999. *BICS and CALP: Clarifying the distinction*. Toronto universitet. <https://eric.ed.gov/?id=ED438551> (hämtad 9.4.2021)
- Eljertsson, G. 2014. *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Dalton-Puffer, C. 2011. *Content-and-language integrated learning: from practice to principles?* Annual Review of Applied Linguistics, 31, 182–204. Cambridge.
- Diaz, R. M. & Klingler, C. 1991. Towards an explanatory model of the interaction between bilingualism and cognitive development. I E. Bialystok (red.) *Language processing in bilingual children*, 167–192. Cambridge: Cambridge U. P.
- Gripenberg, M. 2001. *För två modersmål. En bok om tvåspråkiga elever. Är det mödan värt att gå i svensk skola när hemspråket oftare är finska än svenska?* Svenska folkskolans vänner.
- Gärkman, H., Aladin, K., Petrie, C. 2020. *Spotlight: Tvåspråkig undervisning*.

- Hundred.org. <https://docplayer.se/199075515-Spotlight-tvasprakig-undervisning.html> (hämtad 14.10.2020)
- Harju-Luukkainen, H. 2013. Vaihtelevia käytäntöjä kentällä: osittainen kielikylpy vai ruotsinkieliseen kouluun sulauttaminen? I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellisen seuran julkaisuja. Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Harju-Luukkainen, H. & Hellgren, J. 2013. Kansainväliset ja kansalliset arvioinnit nostavat esiin kehittämisen kohteita ruotsinkielisessä peruskoulussa: I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellisen seuran julkaisuja. Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Harju-Luukkainen, H. & Nissinen, K. 2011. *Finlandssvenska 15-åriga elevers resultatnivå i PISA 2009-undersökningen*. Jyväskylä universitet: Pedagogiska forskningsinstitutet. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/37471> (hämtad 18.4.2021)
- Harju-Luukkainen, H. & Nissinen, K. 2012. Ruotsinkielisen koulun suomen kieltä kotonaan puhuvat oppilaat. I S. Sulkunen & J. Välijärvi (red.) *PISA 2009. Kestääkö osaamisen pohja?* Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:12, 77–88.
- Helsingfors stad. 2019. *Nordiska skolanin suuntaviivat*. 24.9.2019. <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/nordiska-skolan/nordiska-skolan-suuntaviivat> (hämtad 6.3.2021)
- Huss, L. 2013. *Enspråkiga eller tvåspråkiga skolor i Finland?* Språkbruk. 13.3.2013. <https://www.sprakbruk.fi/-/ensprakiga-eller-tvasprakiga-skolor-i-finland-> (hämtad 10.4.2021)
- Härkönen, M. 2011. *Suomea ja ruotsia sekaisin*. Helsingin Sanomat. 31.10.2011. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000004837909.html> (hämtad 10.4.2021)
- Johansson, T. 2020. *Här kan nordiska skolan byggas – tjänstemannen föreslår fyra platser*. Hufvudstadsbladet. 28.2.2020. (uppdaterad 2.3.2020). <https://www.hbl.fi/artikel/har-kan-nordiska-skolan-byggas-tjanstemannen-foreslar-fyra-platser/> (hämtad 10.4.2021)
- Kvale, S. & Brinkmann, S. 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

- L 1288/1999. *Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning*
L 23.12.1999/1288. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/1999/19991288>
(hämtad 27.2.2021)
- L 628/1998. *Lag om grundläggande utbildning* L 21.8.1998/628.
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628> (hämtad 27.2.2021)
- L 731/1999. *Finlands grundlag* L 11.6.1999/731.
<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/1999/19990731> (hämtad 27.2.2021)
- Lasagabaster, D. & Sierra, J. M. 2009. *Language attitudes in CLIL and traditional EFL classes*. International CLIL research Journal. Vol 1 (2).
- Lindholm-Leary, K. J. 2001. *Dual language education*. Clevedon: Multilingual matters.
- Lorenzo, F. & Moore, P. 2010. On the natural emergence of language structures in CLIL: Towards a theory of European educational bilingualism. I C. Dalton-Puffer, T. Nikula & U. Smit (red.) *Language use and language learning in CLIL classrooms*. 23–38. Berlin: John Benjamins.
- Merisuo-Storm, T. 2002. *Oppilaan äidinkielen lukemisen ja kirjoittamisen taitojen kehittyminen kaksikielisessä alkuopetuksessa*. Åbo universitet.
- Merisuo-Storm, T. 2013. Kaksikielinen opetus ja äidinkielen kehittyminen. I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellisen seuran julkaisuja. Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.
- Mettewie, L. & Janssens, R. 2007. Language use and language attitudes in Brussels. I D. Lasagabaster & Á. Huguet (red.) *Multilingualism in European bilingual contexts: language use and attitudes*. Clevedon: Multilingual matters.
- Miettinen, E., Kangasvieri, T. & Saarinen, T. 2013. Vaihtelevaa toteutusta ja kasvavaa kiinnostusta: kielikylpyopetus ja vieraskielinen opetus kunnissa. I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellinen seuran julkaisuja, Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Nikula, T. & Järvinen, H.-M. 2013. Vieraskielinen opetus Suomessa. I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellinen seuran julkaisuja. Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- ”Pedersöre kommun: Edsevö skola”. <https://www.pedersore.fi/fi/barn-and>

- skola/pedersoeren-koulut/edsevoe-skola/ (hämtad 27.2.2021)
- Pfaff, C.-W., Liang, J., Dollnick, M., Rusek, M. & Heinzmann, L. 2014. Minority language instruction in Berlin and Brandenburg. I P. Grommes & A. Hu (red.) *Plurilingual education: policies, practices, language development*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Sahlström, F., From, T., Slotte-Lüttge, A. 2013. Två skolor och två språk under samma tak. I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellisen seuran julkaisuja. Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Sjöberg, S., Mård-Miettinen, K., Peltoniemi, A. & Skinnari, K. 2018. *Kielikylpy Suomen kunnissa 2017. Selvitys kotimaisten kielten kielikylvyn tilanteesta varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa*. Jyväskylä universitet. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/57575> (hämtad 17.4.2021)
- Slotte-Lüttge, A. 2005. *Ja vet int va de heter på svenska: interaktion mellan tvåspråkiga elever och deras lärare i en enspråkig klassrumsdiskurs*. (doktorsavhandling, Åbo akademi). <https://www.doria.fi/handle/10024/4131> (hämtad 17.4.2021)
- Slotte-Lüttge, A., From, T. & Sahlström, F. 2013. Tvåspråkiga skolor och lärande – en debattanalys. I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellinen seuran julkaisuja. Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Statistikcentralen. 2019. Kommunernas nyckeltal. Folkmängd, 2019. Andelen svenskspråkiga av befolkningen, %, 2019. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS> (hämtad 3.4.2021)
- Sundman, M. 1998. *Barnet, skolan och tvåspråkigheten*. Helsingfors: Yliopistopaino.
- Sundman, M. 2012. *Tvåspråkiga skolor – varför och för vem?* I Finsk Tidskrift 5–6/2012. Tema: Tvåspråkighet, 39–50.
- Sundman, M. 2013a. *Tvåspråkiga skolor? En analys av fördelar och risker med införandet av skolor med svenska och finska som undervisningsspråk*. Tankesmedjan Magma. <https://magma.fi/tvasprakiga-skolor-magma-studie-4-2013/> (hämtad 15.10.2020)
- Sundman, M. 2013b. Kaksikielisiä kouluja kaksikieliseen Suomeen? I L. Tainio

- & H. Harju-Luukkainen (red.) *Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Åbo: Suomen kasvatustieteellinen seuran julkaisuja. Kasvatusalan tutkimuksia; Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Sundman, S. & Åkerholm, A.-C. 2020. *Helsingfors ett steg närmare en tvåspråkig nordisk skola – men SFP ifrågasätter en lagändring*. Svenska Yle. 7.3.2020. <https://svenska.yle.fi/artikel/2020/03/07/helsingfors-ett-steg-narmare-en-tvasprakig-nordisk-skola-men-sfp-ifragasatter> (hämtad 10.4.2021)
- Tandefelt, M. 2003. *Tänk om... Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland*. Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken.
- Valkonen, E. 2020. *En- eller tvåspråkiga lösningar? Diskursanalys om användning av begreppet ”den taxellska paradoxen” i Vasabladets debattinlägg 2013–2018* (kandidatavhandling, Jyväskylä universitet). <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/71802> (hämtad 17.4.2021)
- Vehkaoja, M. 2017. *Koulujen kaksikielisyys – räjähdysherkkä poliittinen ruutitynnyri*. Seura. 17.3.2017. <https://seura.fi/asiat/tutkivat/koulujen-kaksikielisyys-rajahdysherkka-poliittinen-ruutitynnyri/> (hämtad 14.10.2020)

Bilagor

Hindhår skola i Borgå / lärare

Syftet med enkäten är att kartlägga hurdana tankar lärarna i Hindhår skola har kring sin egen skola och dess vardag ur en tvåspråkig synvinkel. Genom att svara på de följande frågorna hjälper du att belysa framtiden för en möjlig tvåspråkig finländsk skola med både svenska och finska som undervisningsspråk.

Enkäten innehåller elva (11) öppna frågor. **Frågorna markerade med en asterisk (*) är obligatoriska att besvara.**

Enkätsvaren kommer att användas som analysmaterial för min pro gradu-avhandling. Samtliga informanter behandlas anonymt.

Svaren kommer att förstöras efter att avhandlingen har blivit färdig.

Med vänliga hälsningar,
Konsta Nupponen, studerande i nordiska språk vid Helsingfors universitet

DEL 1

*1. Hindhår skola finns i samma byggnad med Hinthaaran koulu som är en finskspråkig skola. Finns det situationer där svensk- och finskspråkiga barn umgås med varandra?

2. I vilka situationer träffas svensk- och finskspråkiga barn om de överhuvudtaget umgås sinsemellan?

3. Hur förhåller du dig till att de svensk- och finskspråkiga barnen har sociala kontakter med varandra under skoldagen (om det finns sådana kontakter)?

4. Vilket språk talar de svenska- och finskspråkiga barnen med varandra om de träffas under skoldagen (mestadels svenska, mestadels finska, båda språken etc.)?

DEL 2

*5 Har lärarna i Hindhår skola och Hinthaaran koulu samarbete eller annan gemensam verksamhet?

6. Om det finns samarbete eller annan gemensam verksamhet är det fråga om undervisning eller något annat?

7. På vilket/vilka språk umgås lärarna i Hindhår skola och Hinthaaran koulu med varandra om lärarna har samarbete eller annan gemensam verksamhet?

DEL 3

*8. Är du nöjd med arrangemangen med två skolor som skilda administrativa enheter i samma byggnad, eller tycker du att arrangemangen borde förändras/utvecklas?

9. Hurdana förändringar behövs om du tycker att skolarrangemangen ska förändras/utvecklas?

DEL 4

Med termen *tvåspråkig skola* menas ett skolsystem där undervisningen sker på två olika språk. I Finland finns det inga tvåspråkiga skolor med svenska och finska som undervisningsspråk eftersom skolorna i Finland bör vara antingen svensk- eller finskspråkiga enligt Finlands lagstiftning. Eleverna i en finländsk tvåspråkig skola skulle vara svensk-, finsk- och tvåspråkiga.

*10. Hur förhåller du dig till idén om en potentiell finländsk tvåspråkig skola med undervisning på både svenska och finska?

11. Vilka fördelar och/eller nackdelar ser du att en tvåspråkig skola med undervisning på både svenska och finska skulle ha?

Edsevö skola i Pedersöre / lärare

Syftet med enkäten är att kartlägga hurdana tankar lärarna i Edsevö skola har kring sin egen skola och dess vardag ur en tvåspråkig synvinkel. Genom att svara på de följande frågorna hjälper du att belysa framtiden för en möjlig tvåspråkig finländsk skola med både svenska och finska som undervisningsspråk.

Enkäten innehåller tio (10) öppna frågor. **Frågorna markerade med en asterisk (*) är obligatoriska att besvara.**

Enkätsvaren kommer att användas som analysmaterial för min pro gradu-avhandling. Samtliga informanter behandlas anonymt.

Svaren kommer att förstöras efter att avhandlingen har blivit färdig.

Med vänliga hälsningar,
Konsta Nupponen, studerande i nordiska språk vid Helsingfors universitet

DEL 1

Edsevö skola finns i samma byggnad med Edsevön koulu som är en finskspråkig skola. På Edsevö skolas webbsida står det: *Tillsammans har skolorna skapat den så kallade "Edsevömodellen", "Edsevön malli". Den går ut på att elever från båda språkgrupperna är tillsammans i alla praktiska ämnen. Alla aktiviteter och evenemang utanför klassen är tvåspråkiga.*

*1. Hur förhåller du dig till att barn från den svensk- och finskspråkiga skolorna har sociala kontakter med varandra under skoldagen?

*2. Vill du ha mera eller mindre interaktion mellan de svensk- och finskspråkiga barnen, eller tycker du att det redan nu finns tillräckligt med interaktion? (Här kan du också ange om du inte alls vill ha interaktion mellan dem.)

*3 Hur är det med språkbruket mellan eleverna och lärarna när de är tillsammans i de praktiska ämnena, använder de systematiskt ett språk/två språk eller växlar de mellan olika språk beroende på situationen?

*4. Hur samarbetar lärarna i de två skolorna kring Edsevömodellen?

DEL 2

*5. Är du nöjd med arrangemangen med två skolor som skilda administrativa enheter i samma byggnad, eller tycker du att arrangemangen borde förändras/utvecklas?

6. Hurdana förändringar behövs om du tycker att skolarrangemangen ska förändras/utvecklas?

*7. Vilka fördelar och/eller nackdelar tycker du att Edsevömodellen har?

DEL 3

Med termen *tvåspråkig skola* menas ett skolsystem där undervisningen sker på två olika språk. I Finland finns det inga tvåspråkiga skolor med svenska och finska som undervisningsspråk eftersom skolorna i Finland bör vara antingen svensk- eller finskspråkiga enligt Finlands lagstiftning. Eleverna i en finländsk tvåspråkig skola skulle vara svensk-, finsk- och tvåspråkiga. **I Edsevö skola hålls redan alla praktiska ämnen tvåspråkigt.**

*8. Tycker du också att övriga ämnen eller några av dem borde hållas tvåspråkigt med båda språkgrupperna från Edsevö skola och Edsevön koulu?

*9. Hur förhåller du dig till idén om en potentiell finländsk tvåspråkig skola med undervisning på både svenska och finska?

10. Vilka fördelar och/eller nackdelar ser du att en tvåspråkig skola med undervisning på både svenska och finska skulle ha?

Svenska skolan i Hyvinge / lärare

Syftet med enkäten är att kartlägga hurdana tankar lärarna i Svenska skolan i Hyvinge har kring sin egen skola och dess vardag ur en tvåspråkig synvinkel. Genom att svara på de följande frågorna hjälper du att belysa framtiden för en möjlig tvåspråkig finländsk skola med både svenska och finska som undervisningsspråk.

Enkäten innehåller tio (10) öppna frågor. **Frågorna markerade med en asterisk (*) är obligatoriska att besvara.**

Enkätsvaren kommer att användas som analysmaterial för min pro gradu-avhandling. Samtliga informanter behandlas anonymt.

Svaren kommer att förstöras efter att avhandlingen har blivit färdig.

Med vänliga hälsningar,
Konsta Nupponen, studerande i nordiska språk vid Helsingfors universitet

DEL 1

Svenska skolan i Hyvinge är en finlandssvensk skola, som fostrar eleverna till att hitta en finlandssvensk eller tvåspråkig identitet (skolans webbsida). I Hyvinge fungerar också ett språkbud som är avsett för barn med finska som förstaspråk. Svenska skolan i Hyvinge mottar finskspråkiga barn från språkbudet och integrerar dem till den svenskspråkiga grundskolan.

*1. Undervisningen av läroämnet modersmålsinriktad finska och delvis också slöjd hålls på finska i skolan enligt Heidi Harju-Luukkainen (Kaksikielinen koulu – Tvåspråkig skola, 2013). Hör man elever tala finska i skolan också i andra situationer?

*2. Hur förhåller du dig till att några av skolans slöjdtimmar hålls på finska?

3. Hur förhåller du dig till om eleverna talar finska i andra situationer än under några slöjdtimmar och lektionerna av modersmålsinriktad finska under skoldagen (t.ex. under rasterna eller lektionerna i övriga läroämnen)?

*4. Talar lärarna finska också i andra situationer utöver lektionerna i slöjd och modersmålsinriktad finska?

DEL 2

*5. Är du nöjd med skolarrangemangen med undervisningen mestadels på svenska och i viss mån på finska i skolan, eller tycker du att arrangemangen borde förändras/utvecklas?

6. Hurdana förändringar behövs om du tycker att skolarrangemangen ska förändras/utvecklas?

*7. Varför ordnas slöjdtimmarna på finska?

DEL 3

Med termen *tvåspråkig skola* menas ett skolsystem där undervisningen sker på två olika språk. I Finland finns det inga tvåspråkiga skolor med svenska och finska som undervisningsspråk eftersom skolorna i Finland bör vara antingen svensk- eller finskspråkiga enligt Finlands lagstiftning. Eleverna i en finländsk tvåspråkig skola skulle vara svensk-, finsk- och tvåspråkiga.

*8. Talar eleverna i Svenska skolan i Hyvinge sinsemellan mestadels svenska, mestadels finska eller varierar deras språkbruk?

*9. Hur förhåller du dig till idén om en potentiell finländsk tvåspråkig skola med undervisning på både svenska och finska?

10. Vilka fördelar och/eller nackdelar ser du att en tvåspråkig skola med undervisning på både svenska och finska skulle ha?

Porvoon kaupungin sivistysjohtaja Sari Gustafssonin haastattelu

Haastattelun tarkoituksena on kartoittaa, millaisia ajatuksia ja mielipiteitä Porvoon kaupungin sivistystoimen johtajalla on liittyen kaksikieliseen kouluun. Vastaamalla haastattelun kysymyksiin autat valaisemaan tulevaisuutta Suomessa potentiaalisesti toimivalle kaksikieliselle peruskoulujärjestelmälle, jossa ruotsi ja suomi toimitaisivat opetuskielinä.

Kaksikielisellä koululla tarkoitetaan koulua, jossa opetus järjestetään kahdella eri kielellä. Sekä suomeksi että ruotsiksi opetusta antava koulu on kuitenkin tällä hetkellä mahdottomuus, sillä Suomen nykyinen lainsäädäntö velvoittaa kunnat järjestämään opetuksen erikseen suomen- ja ruotsinkielisille oppilaille. Kaksikielinen koulu, jossa opetus annetaan esim. sekä suomeksi että ranskaksi, on lainsäädännön kannalta mahdollinen Suomessa, mutta kaksikielisen koulun suhteen ruotsin kieli nauttii Suomessa erityisasemaa.

Porvoossa toimii esimerkiksi sekä ruotsinkielinen (Hindhår skola) että suomenkielinen (Hinthaaran koulu) erillisinä ja itsenäisinä instituutioinaan samassa kiinteistössä, minkä takia haluan haastatella juuri Porvoon kaupungin sivistystoimen johtajaa. Koulujen muodostama kokonaisuutta ei voi kutsua kaksikieliseksi kouluksi, mutta esimerkiksi kouluympäristössä mahdollisesti tapahtuvat kohtaamiset ruotsin- ja suomenkielisten oppilaiden välillä muistuttavat aidosti kaksikielisessä koulussa tapahtuvaa eri kieliryhmiä edustavien oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta.

Haastattelu sisältää yhteensä viisi (5) avointa kysymystä. Vastauksia on tarkoitus käyttää tutkimusmateriaalina pro gradu -tutkielmassani. Asteriskilla (*) merkitettyihin kysymyksiin tulisi ainakin vastata.

Vastauslomake vastauksineen tuhotaan, kun tutkielma on tullut valmiiksi.

Haastattelun ei ole tarkoitus olla anonyymi, vaan haastateltavan odotetaan voivan antaa suostumus nimensä käyttöön pro gradu -tutkielmassani. Pyydän haastateltavaa tuomaan ilmi seuraavassa kysymyksessä, antaako hän suostumuksena nimensä julkaisemiseen.

Valitse seuraavista vastausvaihtoehdoista se, joka kuvastaa tahtotilaasi nimesi julkaisemiseen pro gradu -tutkielmassani. **Valitse vastausvaihtoehto merkitsemällä rasti (X) vastausvaihtoehdon loppuun.**

Annan suostumukseni nimeni julkaisemiseen ko. pro gradu -tutkielmassa:

tai

En anna suostumustani nimeni julkaisemiseen ko. pro gradu tutkielmassa:

Mikäli haluat pysyä anonyyminä, voiko kaupungin nimi tulla ilmi tutkielmassani? **Valitse vastausvaihtoehto merkitsemällä rasti (X) vastausvaihtoehdon loppuun.** (Jos vastaat kyllä, ei sinun tarvitse vastata ensimmäiseen kysymykseen, joka käsittelee työnkuvaasi.)

Kyllä:

Ei:

***Kysymys 1**

Kuvailisitko lyhyesti työnkuvasi Porvoon kaupungin sivistystoimen kannalta?

Vastaus kohtaan 1:

***Kysymys 2**

Miten suhtaudut Porvoon kaupungin sivistystoimenjohtajana nykyiseen malliin, jossa sekä ruotsin- että suomenkielinen koulu (Hindhår skola & Hinthaaran koulu) toimivat samassa kiinteistössä? Onko malli hyvä vai pitäisikö järjestelyä muuttaa jollakin tavalla?

Vastaus kysymykseen 2:

***Kysymys 3**

Kuinka suhtaudut ideaan potentiaalisesta suomalaisesta kaksikielisestä peruskoulusta, jossa sekä ruotsi ja suomi toimisivat opetuksen kielinä?

Vastaus kysymykseen 3:**Kysymys 4**

Mitä hyötyjä ja/tai haittoja ruotsiksi ja suomeksi opetusta antavalla kaksikielisellä koululla mielestäsi voisi olla?

Vastaus kysymykseen 4:**Kysymys 5**

Onko sinulla muuta sanottavaa liittyen kaksikielisiin kouluihin?

Vastaus kysymykseen 5:

Pedersören kunnan koulutoimenjohtaja Mika Järvisen haastattelu

Haastattelun tarkoituksena on kartoittaa, millaisia ajatuksia ja mielipiteitä Pedersören kunnan koulutoimenjohtajalla on liittyen kaksikieliseen kouluun. Vastaamalla haastattelun kysymyksiin autat valaisemaan tulevaisuutta Suomessa potentiaalisesti toimivalle kaksikieliselle peruskoulujärjestelmälle, jossa ruotsi ja suomi toimisivat opetuskielinä.

Kaksikielisellä koululla tarkoitetaan koulua, jossa opetus järjestetään kahdella eri kielellä. Sekä suomeksi että ruotsiksi opetusta antava koulu on kuitenkin tällä hetkellä mahdottomuus, sillä Suomen nykyinen lainsäädäntö velvoittaa kunnat järjestämään opetuksen erikseen suomen- ja ruotsinkielisille oppilaille. Kaksikielinen koulu, jossa opetus annetaan esim. sekä suomeksi että ranskaksi, on lainsäädännön kannalta mahdollinen Suomessa, mutta kaksikielisen koulun suhteen ruotsin kieli nauttii Suomessa erityisasemaa.

Edsevö skola -koulussa musiikin ja liikunnan tunnit järjestetään kaksikielisesti, mutta muu opetus on yksikielisesti ruotsiksi. Edellä mainittu tarkoittaa sitä, ettei ko. koulua voida kutsua aidoksi kaksikieliseksi kouluksi. Edsevö skola sijaitsee samassa fyysisessä rakennuksessa suomenkielisen Edsevön koulun kanssa, minkä takia haluan haastatella Pedersören kunnan koulutoimenjohtajaa.

Haastattelu sisältää yhteensä viisi (5) avointa kysymystä. Vastauksia on tarkoitus

käyttää tutkimusmateriaalina pro gradu -tutkielmassani. Asteriskilla (*) merkitettyihin kysymyksiin tulisi ainakin vastata.

Vastauslomake vastauksineen tuhotaan, kun tutkielma on tullut valmiiksi.

Haastattelun ei ole tarkoitus olla anonymi, vaan haastateltavan odotetaan voivan antaa suostumus nimensä käyttöön pro gradu -tutkielmassani. Pyydän haastateltavaa tuomaan ilmi seuraavassa kysymyksessä, antaako hän suostumuksena nimensä julkaisemiseen.

Valitse seuraavista vastausvaihtoehdoista se, joka kuvastaa tahtotilaasi nimesi julkaisemiseen pro gradu -tutkielmassani. **Valitse vastausvaihtoehto merkitsemällä rasti (X) vastausvaihtoehdon loppuun.**

Annan suostumukseni nimeni julkaisemiseen ko. pro gradu -tutkielmassa:

tai

En anna suostumustani nimeni julkaisemiseen ko. pro gradu tutkielmassa:

Mikäli haluat pysyä anonymiminä, voiko kaupungin nimi tulla ilmi tutkielmassani?
Valitse vastausvaihtoehto merkitsemällä rasti (X) vastausvaihtoehdon loppuun.
 (Jos vastaat kyllä, ei sinun tarvitse vastata ensimmäiseen kysymykseen, joka käsittelee työnkuvaasi.)

Kyllä:

Ei:

***Kysymys 1**

Kuvailisitko lyhyesti työnkuvasi Pedersören kunnan sivistystoimen kannalta?

Vastaus kohtaan 1:

***Kysymys 2**

Miten suhtaudut Edsevön malliin (Edsevömodellen), jossa opetus musiikissa ja liikunnassa järjestetään kaksikielisesti, mutta muu opetus yksikielisesti ruotsiksi? Onko edellä mainittu järjestely mielestäsi hyvä vai pitäisikö sitä muuttaa jotenkin?

Vastaus kysymykseen 2:***Kysymys 3**

Kuinka suhtaudut ideaan potentiaalisesta suomalaisesta kaksikielisestä peruskoulusta, jossa sekä ruotsi ja suomi toimisivat opetuksen kielinä?

Vastaus kysymykseen 3:**Kysymys 4**

Mitä hyötyjä ja/tai haittoja ruotsiksi ja suomeksi opetusta antavalla kaksikielisellä koululla mielestäsi voisi olla?

Vastaus kysymykseen 4:**Kysymys 5**

Onko sinulla muuta sanottavaa liittyen kaksikielisiin kouluihin?

Vastaus kysymykseen 5:

Hyvinkään kaupungin sivistystoimenjohtaja Pentti Halosen haastattelu

Haastattelun tarkoituksena on kartoittaa, millaisia ajatuksia ja mielipiteitä Hyvinkään kaupungin sivistystoimenjohtajalla on liittyen kaksikieliseen kouluun. Vastaamalla haastattelun kysymyksiin autat valaisemaan tulevaisuutta Suomessa potentiaalisesti toimivalle kaksikieliselle peruskoulujärjestelmälle, jossa ruotsi ja suomi toimisivat opetuskielinä.

Kaksikielisellä koululla tarkoitetaan koulua, jossa opetus järjestetään kahdella eri kielellä. Sekä suomeksi että ruotsiksi opetusta antava koulu on kuitenkin tällä hetkellä mahdottomuus, sillä Suomen nykyinen lainsäädäntö velvoittaa kunnat järjestämään opetuksen erikseen suomen- ja ruotsinkielisille oppilaille. Kaksikielinen koulu, jossa opetus annetaan esim. sekä suomeksi että ranskaksi, on lainsäädännön kannalta mahdollinen Suomessa, mutta kaksikielisen koulun suhteen ruotsin kieli nauttii Suomessa erityisasemaa.

Hyvinkäällä toimii Svenska skolan i Hyvinge, joka ruotsinkielisenä kouluna ottaa vastaan kielikyllyn käyneitä suomenkielisiä lapsia ja integroi heidät kielellisesti osaksi ruotsinkielistä peruskoulua, minkä takia haluan haastatella juuri Hyvinkään

kaupungin sivistystoimenjohtajaa. Koulua ei voida kutsua kaksikieliseksi kouluksi, mutta esimerkiksi käsityön oppitunteja pidetään koulussa myös suomeksi, mikä muistuttaa aidon kaksikielisen koulun käytäntöjä.

Haastattelu sisältää yhteensä viisi (5) avointa kysymystä. Vastauksia on tarkoitus käyttää tutkimusmateriaalina pro gradu -tutkielmassani. Asteriskilla (*) merkitettyihin kysymyksiin tulisi ainakin vastata.

Vastauslomake vastauksineen tuhotaan, kun tutkielma on tullut valmiiksi.

Haastattelun ei ole tarkoitus olla anonyymi, vaan haastateltavan odotetaan voivan antaa suostumus nimensä käyttöön pro gradu -tutkielmassani. Pyydän haastateltavaa tuomaan ilmi seuraavassa kysymyksessä, antaako hän suostumuksena nimensä julkaisemiseen.

Valitse seuraavista vastausvaihtoehdoista se, joka kuvastaa tahtotilaasi nimesi julkaisemiseen pro gradu -tutkielmassani. **Valitse vastausvaihtoehto merkitsemällä rasti (X) vastausvaihtoehdon loppuun.**

Annan suostumukseni nimeni julkaisemiseen ko. pro gradu -tutkielmassa:

tai

En anna suostumustani nimeni julkaisemiseen ko. pro gradu tutkielmassa:

Mikäli haluat pysyä anonyyminä, voiko kaupungin nimi tulla ilmi tutkielmassani? **Valitse vastausvaihtoehto merkitsemällä rasti (X) vastausvaihtoehdon loppuun.** (Jos vastaat kyllä, ei sinun tarvitse vastata ensimmäiseen kysymykseen, joka käsittelee työnkuvaasi.)

Kyllä:

Ei:

***Kysymys 1**

Kuvailisitko lyhyesti työnkuvasi Hyvinkään kaupungin sivistystoimen kannalta?

Vastaus kohtaan 1:

***Kysymys 2**

Oletko Hyvinkään kaupungin sivistystoimenjohtajana tyytyväinen nykyiseen malliin, jossa ruotsinkielinen Svenska skolan i Hyvinge integroi kielikylvyn käyneitä suomenkielisiä lapsia, ja osa koulun oppitunneista (äidinkielenomainen suomi, käsityö) pidetään suomeksi? Jos järjestelyä tulisi muuttaa, niin miten?

Vastaus kysymykseen 2:***Kysymys 3**

Kuinka suhtaudut ideaan potentiaalisesta suomalaisesta kaksikielisestä peruskoulusta, jossa sekä ruotsi ja suomi toimisivat opetuksen kielinä?

Vastaus kysymykseen 3:**Kysymys 4**

Mitä hyötyjä ja/tai haittoja ruotsiksi ja suomeksi opetusta antavalla kaksikielisellä koululla mielestäsi voisi olla?

Vastaus kysymykseen 4:**Kysymys 5**

Onko sinulla muuta sanottavaa liittyen kaksikielisiin kouluihin?

Vastaus kysymykseen 5: